

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Úpadek podnikatele a možné způsoby řešení

Bc. Pavlína Buriánková

© 2020 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Pavlína Buriánková

Hospodářská politika a správa
Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Úpadek podnikatele a možné způsoby řešení

Název anglicky

Backruptcy of entrepreneur and possible ways of solving it

Cíle práce

Cílem práce je zjistit vývoj a příčiny úpadku podnikatelů, jak fyzických, tak právnických osob za stanovené časové období, teoreticky možné a skutečně využívané způsoby řešení úpadku. Při zjištění nedostatků v právní úpravě a praxi navrhnout opatření k jejich eliminaci.

Metodika

- soustředění právních předpisů a odborné literatury ke zkoumanému problému
- konzultace s vedoucím diplomové práce
- prostudování právních předpisů a odborné literatury k teoretické části práce a jejich zhodnocení
- získání a prostudování konkrétních materiálů
- vyhodnocení získaných dat
- sumarizace výsledků zkoumání a jejich hodnocení

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

insolvence, konkurs, podnikatel, reorganizace, úpadek, insolvenční zákon, věřitelé, insolvenční soud, majetková podstata

Doporučené zdroje informací

- ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. Právo obchodních korporací. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2015. 640 s. ISBN 97880-7478-735-5.
- ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. 2016. Obchodní právo, podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele. 1. vydání. Praha:Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. 736 s. ISBN 97880-7552-333-4.
- MARŠÍKOVÁ, J. Insolvenční zákon: ve znění zákona č. 64/2017 Sb. s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady 2015/848 a prováděcími předpisy. 3. aktualizované vydání podle stavu právní úpravy k 1.1.2018. Praha: Leges, 2018. 1208 s. ISBN 978-80-7502-257-8.
- PAULDURA, L. a kol. 2014. Slovník právních pojmů. Občanský zákoník. 1. vydání. Praha:Wolters Kluwer ČR, a. s., 2014. 232 s. ISBN 978-80-7478-660-0.
- RICHTER, T. Insolvenční právo. 2., doplněné a upravené vyd., Praha: Wolters Kluwers, 2017. 264 s. ISBN 978-80-7552-444-7.
- Zákon č. 182/2006 Sb., Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník
- Zákon č. 90/2012 Sb., Zákon o obchodních korporacích
- Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád
-

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Milan Uhlík, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 20. 8. 2019

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 14. 10. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 21. 03. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Úpadek podnikatele a možné způsoby řešení" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 5. 4. 2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Milanu Uhlíkovi, CSc. za jeho odborné rady a připomínky, které mi poskytl při konzultacích při zpracování diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině za trpělivost a podporu během celého studia.

Úpadek podnikatele a možné způsoby řešení

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá úpadkem podnikatele a možnými způsoby řešení. Cílem práce je zjistit vývoj a příčiny úpadku podnikatelů, jak fyzických, tak právnických osob, teoreticky možné a skutečně využívané způsoby řešení úpadku.

Teoretická část se zabývá historií úpadkového práva a výčtem základních právních předpisů, které řeší problematiku úpadku. Poté jsou vymezeny základní pojmy týkající se úpadku podnikatelů a popsány teoreticky možné způsoby řešení úpadku, které jsou přípustné současnou českou právní úpravou. V praktické části je zpracován vývoj insolvenčních návrhů a řízení v České republice. Dále je provedena analýza počtu konkursů a reorganizací a rozbor délky insolvenčních řízení. Zmíněny jsou i příčiny úpadku podnikatelů s upozorněním rizikovosti firem s virtuálními sídly. Součástí práce je zpracování dat ze strukturovaného dotazníku, který má za úkol zjistit povědomí široké veřejnosti o úpadku podnikatelů.

Výsledkem práce je podrobná analýza vývoje úpadku podnikatelů a skutečně užívané způsoby řešení úpadku podnikatelů v letech 2008 - 2019.

V práci jsou navrženy možné změny v právní úpravě a návrhy na rozšíření vyhledatelnosti v insolvenčním rejstříku.

Klíčová slova: insolvence, konkurs, podnikatel, reorganizace, úpadek, insolvenční zákon, věřitelé, insolvenční soud, majetková podstata

Bankruptcy of entrepreneur and possible ways of solving it

Abstract

The diploma thesis deals with the decline of the entrepreneur and possible ways of dealing. The target of the thesis is to identify the development and causes of the bankruptcy of entrepreneurs, individual's and legal persons, theoretically possible and actually used ways of resolving bankruptcy.

The theoretical part deals with the history of insolvency law and the list of basic legislation that solves the issue of bankruptcy. The basic concepts relating to the bankruptcy of entrepreneurs are then defined and the theoretical possible ways of resolving the bankruptcy are described, which are permissible by the current Czech legislation. In the practical part, the development of insolvency proposals and proceedings in the Czech Republic is processed. Furthermore, an analysis of the number of bankrupts and reorganisations and an analysis of the length of insolvency proceedings are compose. The causes of the bankruptcy of entrepreneurs are also mentioned, with a warning of the riskiness of companies with virtual headquarters. Part of the work is the processing of data from a structured questionnaire, which is intended to raise awareness of the general public's awareness of the decline of entrepreneurs.

The result of the work is a detailed analysis of the development of the decline of entrepreneurs and the methods of real-life resolution of the bankruptcy of entrepreneurs in the years 2008 - 2019.

The work proposes possible changes in legislation and proposals to extend the search ability in the insolvency register.

Keywords: insolvency, bankruptcy, entrepreneur, reorganization, over-indebtedness, insolvency law, creditors, insolvency court, property substance

Obsah

Seznam použitých zkratk

Seznam grafů

Seznam tabulek

Úvod	11
1 Cíl práce a metodika	12
2 Teoretická část.....	15
2.1 Historie právní úpravy v oblasti úpadkového práva.....	15
2.2 Přehled platné právní úpravy.....	16
2.2.1 Předpisy EU a mezinárodní smlouvy	16
2.2.1.1 Smlouva o Evropské unii	17
2.2.1.2 Smlouva o fungování Evropské unie.....	17
2.2.1.3 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 848/2015	17
2.2.1.4 Směrnice EU 2017/1132 – o restrukturalizaci a insolvenční.....	17
2.2.2 Právní předpisy České republiky.....	18
2.2.2.1 Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení	18
2.2.2.2 Zákon č. 312/2016 Sb., zákon o insolvenčních správcích	18
2.2.2.3 Další zákony týkající se insolvenčních správců.....	19
2.2.2.4 Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení.....	19
2.2.3 Další související zákony, vyhlášky a nařízení.....	19
2.2.3.1 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník	19
2.2.3.2 Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád	20
2.2.3.3 Daňové zákony	21
2.2.3.4 Ostatní.....	21
2.3 Vybrané pojmy z insolvenčního zákona	21
2.3.1 Úpadek	21
2.3.2 Hrozící úpadek	22
2.3.3 Pojem insolvenční řízení.....	23
2.3.4 Účinky zahájení insolvenčního řízení.....	23
2.3.5 Procesní subjekty	24
2.3.6 Insolvenční návrh	26
2.3.7 Insolvenční rejstřík	27

2.3.8	Majetková podstata	27
2.3.9	Incidenční spory	28
2.3.10	Rozhodnutí o úpadku	28
2.4	Teoreticky možné způsoby řešení úpadku	29
2.4.1	Moratorium	29
2.4.2	Reorganizace	30
2.4.2.1	Reorganizační plán	31
2.4.3	Konkurs	33
2.4.3.1	Nepatrný konkurs	34
2.4.4	Oddlužení	35
3	Praktická část – analýza zkoumané problematiky.....	36
3.1	Názor autorky na platnou právní úpravu.....	36
3.2	Podnikatelské subjekty a insolvenční návrhy.....	38
3.2.1	Vývoj podnikatelských subjektů	38
3.2.2	Analýza firem v insolvenci dle právní formy podnikání	40
3.2.3	Vývoj podaných a zamítnutých insolvenčních návrhů	41
3.3	Praxi užívané způsoby řešení úpadků podnikatelů.....	44
3.4	Užití moratoria v praxi.....	49
3.5	Analýza délky insolvenčních řízení.....	50
3.6	Příčiny úpadku podnikatelů.....	52
3.7	Virtuální sídla podnikatelských subjektů.....	54
3.8	Dotazníkové šetření	55
3.9	Informovanost o firmách v insolvenčním řízení	57
4	Shrnutí výzkumu.....	59
5	Závěr.....	65
6	Seznam použitých zdrojů.....	67
7	Přílohy.....	71

Seznam použitých zkratek

IZ – zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

EU – Evropská unie

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj insolvenčních návrhů v letech 2008 – 201842

Graf č. 2: Počet odmítnutých a zamítnutých insolvenčních návrhů v letech 2008 až 2018 43

Graf č. 3: Vývoj povolených reorganizací v letech 2008 - 2019.....45

Graf č. 4: Konkursy právnických osob a živnostníků v letech 2008 - 201847

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet registrovaných a ekonomicky aktivních podnikatelských subjektů39

Tabulka 2: Počet aktivních a neaktivních ekonomických subjektů v České republice k 31.
12. 2019.....40

Tabulka č. 3: Počet firem v insolvenci k počtu registrovaných firem v letech 2016 a 2017
.....41

Tabulka 4: Celkový počet událostí od 1. 1. 2008 ke dni 31. 12. 201944

Tabulka č. 5: Celkový počet reorganizací od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2019.....46

Tabulka 6: Celkový počet událostí (konkursů) od 1. 1. 2008 do 31. 12. 201948

Tabulka 7: Vývoj vyhlášených a odmítnutých moratorií v letech 2008 - 2019.....50

Tabulka 8: Počet insolvenčních řízení, které jsou dosud v řízení od rozhodnutí o úpadku
v letech 2017 až 201951

Tabulka 9: Počet vyřízení insolvenčních věcí dle délky v letech 2016 až 201952

Úvod

Diplomová práce se zabývá úpadkem podnikatele a jeho možnými způsoby řešení. Je zásadní si uvědomit, že úpadek podnikatele se netýká jen podnikatelů samotných, ale sekundárně také věřitelů, kterými může být v podstatě každý, tedy nejen jiní podnikatelé, ale také nepodnikající fyzické osoby. Jedná se o téma velmi zajímavé a v dnešní době aktuální, jelikož se díky četnosti úpadku podnikatele může dotknout prakticky každého z nás, potažmo každého občana. S ohledem na tvrzená fakta by se pak v rámci právní gramotnosti a všeobecné znalosti měla problematika alespoň v základních rysech dostat do povědomí všech rizikových subjektů. Nejen v rámci preventivních opatření, která by měla zamezit zvyšování počtů úpadků, ale také z toho důvodu, že se mohou stát věřiteli, pro které je pak podstatné znát vlastní možnosti uplatnění vlastních práv v insolvenčním řízení, a to za účelem ochrany vlastních ekonomických hodnot.¹

V praxi se jedná o problematiku velmi složitou, se kterou je možné se setkat prakticky kdekoliv a kdykoliv. Po roce 1989 došlo v České republice k velkému rozmachu podnikání, a to jak fyzických, tak právnických osob. S tímto faktem pak bylo nutno předpokládat i zvýšené procento podnikatelského neúspěchu. Na základě těchto faktorů bylo nutné začít aktivně řešit i případné neúspěchy podnikatelů. Pokud by k takovým řešením nedošlo, věřitelé by museli vesměs individuálně podávat žaloby k soudu, aby vymohli své pohledávky. V nevýhodě by pak byli ti, co s žalobami otáleli, či se snažili s dlužníkem domluvit na případném splácení dluhu. Měli by pak horší postavení při uspokojování svých pohledávek oproti přihlášeným pohledávkám, a navíc, by se mohlo stát, že se jejich vlastní liknavostí jejich pohledávky promlčí či prekludují. Nepanovala by zde jednotnost a jasně daná pravidla, kdy příkladem výhody dnešní právní úpravy je i skutečnost, že pokud bylo platně zahájeno insolvenční řízení, je vyloučeno individuální podání žaloby na uspokojení vlastní pohledávky a to má zamezit dvojkolejnosti současně vedených řízení.

Výsledkem předložené práce je zjistit vývoj úpadku podnikatelů v České republice, teoreticky možné a uvést skutečně užívané způsoby řešení úpadku.

¹ Zásada - bdělým náležejí práva

1 Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je zjistit vývoj a příčiny úpadku podnikatelů, jak fyzických, tak právnických osob za období 2008 – 2019. Počátek sledovaného období, rok 2008, byl vybrán s ohledem na skutečnost, že právě k 1. 1. 2008 začala účinnost zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Do této doby byl úpadek podnikatele řešen zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. V práci jsou zkoumány teoretické zákonné možnosti řešení úpadku podnikatelů a v samotné praxi skutečně využívané způsoby řešení úpadku. Při zjištění nedostatků v právní úpravě a praxi navrhnout opatření k jejich eliminaci.

Pro dosažení stanoveného cíle je nutné využít kombinaci metod, jelikož použití jediné metody by nedovolilo naplnit vytýčený cíl. Hlavními metodami užitými v této práci je metoda analytická a deskriptivní, dále pak komparace, kritika a syntéza. Za použití vhodných kombinací uvedených metod lze pak očekávat vytvoření komplexního obrazu o dané problematice.

Metodikou práce je soustředění a studování právních předpisů, kterými jsou zejména zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 312/2016 Sb., zákon o insolvenčních správcích, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a ostatní zákony a vyhlášky, které se daného tématu týkají. Současně s tím je shromážděna odborná literatura. Veškeré shromážděné předpisy a literatura je konzultována s vedoucím diplomové práce.

Po prostudování právních předpisů a literatury je zpracován úvod práce, ve kterém je uveden důvod výběru zvoleného tématu diplomové práce. Dále je zpracována osnova práce. Vše je opět konzultováno s vedoucím práce a upraveno či doplněno dle jeho připomínek. V úvodní teoretické části je zmíněna a zhodnocena platná právní úprava České republiky i mezinárodní smlouvy a předpisy EU. Součástí je i vymezení základních pojmů, které se váží k dané problematice a jsou obsaženy v IZ. Tento postup byl zvolen pro snazší orientaci v práci s ohledem na množství zpracovávaného podkladového materiálu a rozsáhlost oblasti řešeného tématu. V práci jsou dále pomocí deskripce uvedeny teoretické možnosti řešení úpadku podnikatelů dle nastudované platné právní úpravy.

Před zpracováním praktické části jsou získávány údaje z ministerstva spravedlnosti, českého statistického úřadu a dalších institucí – Bisnode a Crefoport. Ministerstvo spravedlnosti vzhledem k mnoha novelám IZ zveřejňuje data, která se týkají úpadku všech

osob, tedy jak osob právnických, tak fyzických osob podnikatelů i nepodnikatelů. U některých výstupů nerozděluje data na podnikatele a nepodnikatele. S tímto faktem je nutné se v práci vypořádat.

Shromážděný materiál je řádně prostudován pro následné vyhodnocení získaných dat. Pomocí metody analytické jsou zkoumány insolvenční návrhy – dle množství podaných insolvenčních návrhů dle navrhovatele od roku 1. 1. 2008 do 31. 12.2019. Údaje jsou zaznamenány do tabulky. Vývoj odmítnutých a zamítnutých insolvenčních návrhů v letech 2008 do 2018 je znázorněn graficky. Další zhodnocení vyjádřené v grafech se týká skutečně využívaných způsobů řešení úpadku podnikatelů, konkrétně reorganizace v letech 2008 do roku 2019 a konkursu v letech 2008 - 2018. Krátce jsou i nastíněny délky trvání probíhajících insolvenčních řízení od rozhodnutí o úpadku a vyřízené insolvenční věci dle jejich délky v letech 2016 až 2018. Součástí praktické části je rozbor příčin úpadku podnikatelů, kdy je upozorněno i na rizikovost virtuálních sídel podnikatelských subjektů.

Po důkladném nastudování právních předpisů a hodnocení skutečně užívaných způsobů úpadku podnikatelů je vytvořena kapitola, kde je zhodnocena kvalita nynějšího právního rámce a předloženy konkrétní možnosti dalšího vývoje a úprav.

Další část výzkumu je prováděna prostřednictvím strukturovaného dotazníku, který byl umístěn na internetu (na survio.cz). Respondenti jsou osloveni prostřednictvím sociálních sítí. Otázky v dotazníku jsou kladeny formou uzavřených otázek. Úvodní otázky jsou dichotomické, jedná se o otázky typu Ano – Ne. Poté je několik otázek, které se týkají názoru respondenta formou otázek polytomických a poslední otázky jsou opět dichotomické a otázky týkající se demografických údajů respondenta.² Po získání potřebného počtu dat je dotazník slovně vyhodnocen.

Při studování v praxi užívaných způsobů řešení úpadků je zjištěn nedostatek v insolvenčním rejstříku. Na základě toho se poslední kapitola praktické části zaobírá rozšířením funkčních možností insolvenčního rejstříku, který by měl umožňovat větší přehled o firmách, které jsou v insolvenčním řízení, protože mít správné, přesné a úplné informace je základ nejen pro podnikání, ale i pro běžného občana v jeho právním styku.

Pátou kapitolu tvoří shrnutí výzkumu práce. Metodou syntetickou je vyjádřen vývoj úpadku fyzických osob podnikajících a právnických osob za období 2008 – 2019 i skutečně

² Eger L., Egerová D., *Základy metodologie výzkumu*, str. 111 – 138.

užívané způsoby řešení úpadku ve zkoumaných obdobích. V kapitole jsou dále shrnuty návrhy na úpravu legislativy v oblasti úpadkového práva.

Poslední kapitolou práce je vypracován závěr práce, ve kterém je posouzeno, do jaké míry byl naplněn stanovený cíl práce.

2 Teoretická část

Zkoumání právní úpravy týkající se úpadku podnikatele se netýká pouze IZ, ale i dalších právních předpisů, o kterých bude zmíněno v této části práce. Bude okrajově zmíněna i historie týkající se úpadku, na základě které, se právní úprava vyvíjela. Současná platná právní úprava se stále vyvíjí, kdy prakticky reaguje jak na vývoj ekonomiky, tak i potřeby společnosti, přičemž se v jejím vývoji významně odrážejí i předpisy EU a mezinárodní smlouvy, kdy tyto jsou hierarchicky nadřazeny vnitrostátnímu právu a musí tak s nimi být v dané oblasti počítáno.³

Všechny tyto předpisy tvoří souhrnný přehled, dle kterého je třeba se řídit při řešení úpadku podnikatelů.

2.1 Historie právní úpravy v oblasti úpadkového práva

Úpadkové právo bylo na našem území řešeno již v 18. století, a to ve směnečném řádu, který zahrnoval některé normy konkursního práva a Obecný konkursní řád josefínský.⁴ Druhý zmíněný předpis byl velmi nákladný a zdoluhavý a z tohoto důvodu byla snaha jej nahradit. Roku 1868 byl tedy přijat nový konkursní řád. V tomto konkursním řádu byl mimo jiné majetek dlužníka svěřen do správy správci podstaty a řízení bylo rozděleno do dvou částí – zahajovací řízení a vlastní konkursní řízení, kdy každá z těchto částí měla vlastní význam. Dalším zlomem v oblasti úpadkového práva byl rok 1914. Nařízením č. 337/1914 byl zaveden konkursní řád, vyrovnávací a odpůrčí. Toto nařízení bylo převzato v roce 1918 Československou republikou⁵ a platilo až do roku 1931, kdy nabyl účinnosti zákon č. 64/1931 Sb. Jeho hlavním pozitivem bylo sjednocení konkursního práva na území Československa, protože do této doby v České republice platilo již zmíněné nařízení z roku 1914 a na Slovensku konkursní zákon z roku 1881 a vyrovnávací řád z roku 1915.

1. 1. 1951 nabyl účinnosti zákon č. 142/1950, který měl v sobě zahrnutý i paragrafy, které se týkaly úpadkového práva. Byl zaveden institut „exekuční likvidace“, který

³ Srovnej čl. 10 a 10a zákona č. 1/1993 – Ústava ČR, kdy zde je zakotvena závaznost mezinárodních smluv a práva EU, a to současně s určením jejich místa ve vnitrostátním právním řádu, co se postavení týče.

⁴ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, předmluva, XXVIII.

⁵ Převzetí nařízení 337/1914 do Československého řádu, kdy v jeho důsledku vznikl konkursní řád, vyrovnávací a odpůrčí, bylo učiněno na základě recepčního zákona č. 11/1918 Sb.

povoloval prodej veškerého majetku dlužníka. V době socialismu neměl konkurs žádný smysl, a tak byl v roce 1964 vynechán z občanského soudního řádu.

Po roce 1989 došlo v České republice ke změně ekonomiky na tržní hospodářství, kdy v důsledku toho bylo třeba úpadkové právo znovu obnovit. 1. října 1991 nabývá účinnosti zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Zákon byl inspirován zákonem z roku 1931. Vzhledem k tomu, že byl myšlenkově zastaralý, bylo provedeno mnoho novelizací. Koncepce současně účinného zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech řešení se začala připravovat již v roce 2002. Samotný zákon ale nabyl účinnosti později, a to ke dni 1.1. 2008. Rozdíly v posledních dvou zmiňovaných zákonech spočívají zejména v rozsahu práv věřitelů, kdy tito mohou ovlivnit, kdo bude insolvenčním správcem. Věřitelé si volí věřitelský orgán. Mění se způsob řešení úpadku. Nové úpadkové řízení je více zřetelné a srozumitelné, protože byl zaveden elektronický soudní spis, který je vedený v insolvenčním rejstříku a je veřejně přístupný z internetu.⁶ Tím každý, kdo má přístup na internet, jakožto veřejnou datovou síť, má možnost získat data z insolvenčního rejstříku.⁷

2.2 Přehled platné právní úpravy

V České republice se úpadkové právo řeší právními normami České republiky a vzhledem k tomu, že Česká republika je členem Evropské unie, musí respektovat Nařízení Evropské unie a aplikovat do svého právního řádu Vyhlášky vydané Evropskou unií.

2.2.1 Předpisy EU a mezinárodní smlouvy

Česká republika je od 1. 1. 2004 členem Evropské unie. Z této pozice jí plynou práva, ale také povinnosti. V Ústavě čl. 10 je uvedeno, že mezinárodní smlouvy, k jejich přijetí dal parlament České republiky souhlas a je jimi vázán, se staly součástí právního řádu České republiky. Pokud vzniknou rozpory mezi právním řádem České republiky a mezinárodní smlouvou, je třeba se řídit mezinárodní smlouvou.⁸

⁶ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, předmluva, XXXII.

⁷ Jelikož platí právní zásada, že bdělým náleží práva, je nutné potencionálním věřitelům doporučit, aby pečlivě vybírali své odběratele a rejstříku využívali.

⁸ SMRČKA L., PLAČEK J., SCHÖNFELD L., LOUDA L., *Insolvenční řízení (očekávání, realita a budoucnost insolvenčního zákona)*. 2016, s. 58.

2.2.1.1 Smlouva o Evropské unii

Jako první je třeba zmínit mezinárodní smlouvu Smlouvu o Evropské unii. Jedná se o dokument, který byl podepsán v roce 1992 ministry zahraničí, nazvaný Maastrichtská smlouva. Vytvořila základ pro hospodářskou a politickou strukturu členských zemí, respektive základ pro Evropskou unii.⁹

2.2.1.2 Smlouva o fungování Evropské unie

V této smlouvě je upraveno fungování EU, jejích pravomocí a oblastí, kterých se týká. Společně se Smlouvou o Evropské unii je součástí Lisabonské smlouvy, která vstoupila v České republice v platnost 1. prosince 2009.

2.2.1.3 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 848/2015

Nařízení se stalo účinné dnem 26. června 2017, a to až na výjimky tří článků, u kterých je účinnost uvedena v článku 92 tohoto nařízení. Podstatou tohoto nařízení je zpřesnit, sjednotit, zjednodušit a zrychlit proces insolvenčních řízení fyzických i právnických osob, které podnikají ve státech EU nikoliv pouze ve státě, ve kterém sídlí. Nařízení je účinné pro všechny státy mimo Dánska. Ruší do té doby účinné Nařízení Rady č. 1346/2000.

Dává odpovědi na otázky soudní příslušnosti subjektu, vztahu hlavního a vedlejšího insolvenčního řízení či pravidla, kterými je třeba se řídit při úpadku nadnárodních skupin společností.¹⁰

Na základě tohoto nařízení bylo zprovozněno propojení insolvenčních rejstříků devíti států EU mezi jimiž je i Česká republika. Ostatním členským státům byl stanoven termín připojení se do 30. 6. 2021.¹¹

2.2.1.4 Směrnice EU 2017/1132 – o restrukturalizaci a insolvenční

Jedná se o směrnici, která vstoupila v platnost 16. 7. 2019. Česká republika má za úkol ji implementovat do právního řádu nejpozději do 17. 7. 2021. Většinu pravidel máme již zavedenou v IZ. Cílem této směrnice je zefektivnit fungování vnitřního trhu, snížit rozdíly

⁹ SIMAN M., SLAŠŤAN M., *Právo Európskej únie*. 2012, s. 47.

¹⁰ *Nařízení Evropského parlamentu a Rady 848/2015*

¹¹ VODA J., *Můžeme se těšit na evropský insolvenční rejstřík?* [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/muzeme-se-tesit-na-evropsky-insolvenčni-rejstrik-109922.html>>

vnitrostátních úprav či vytvořit druhou šanci pro poctivé podnikatele, nabídnout jim možnost svůj podnik restrukturalizovat a prokázat svoji životaschopnost.¹²

2.2.2 Právní předpisy České republiky

Právní základ insolvence v České republice se nenachází z důvodu rozsáhlosti pouze v jediném právním předpisu. Mezi základní právní předpisy, které problematiku insolvence upravují, patří zejména trojice norem, které v souvislostech a návaznostech vytváří základní právní rámec upravující insolvenční řízení v České republice. Jedná se především o zákon č. 182/2006 Sb., Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení, zákon č. 312/2016 Sb., zákon o insolvenčních správcích a do třetice vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení.

2.2.2.1 Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení

Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení je účinný od 1. 1. 2008, kdy byl v důsledku potřeb společnosti mnohokrát novelizován. Poslední významnou legislativní úpravou prošel díky novele číslo 31/2019 Sb., která nabyla účinnosti ke dni 1. 6. 2019.

Tento zákon nahradil zákon č. 328/1991 Sb., zákon o konkursu a vyrovnání, ve kterém měl dlužník a věřitel úplně jiné postavení. Na IZ bude mnohokrát odkazováno v předložené práci, jelikož je pro danou oblast hlavním právním předpisem. V nynější podobě je členěn do čtyř základních částí, kdy jednotlivé části jsou členěny na hlavy a v hlavách pak na díly. Struktura takového členění, v jakém se nachází, zcela odpovídá ustáleným evropským standardům. Důležitým faktem je, že s ohledem na složitost a vážnost v zákoně řešené a obsažené problematiky, je tento zákon v postavení *lex specialis* vůči OSŘ či ZŘS.¹³

2.2.2.2 Zákon č. 312/2016 Sb., zákon o insolvenčních správcích

Další důležitým právním předpisem, který se zabývá insolvencí, je zákon upravující činnost insolvenčních správců, kdy se jedná o Zákon č. 312/2006 Sb., zákon o insolvenčních

¹² SIGMUND A., *Nová evropská směrnice o restrukturalizaci a insolvenční – co s ní? ?* [online]. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-evropska-smernice-o-restrukturalizaci-a-insolvenci-co-s-ni-110321.html>>

¹³ Zákon č. 182/2006 Sb., *o úpadku a způsobech jeho řešení*, ve znění pozdějších předpisů, § 7.

správcích. I tento zákon byl v důsledku novelizace IZ novelizován, a to opět novelou 31/2019 Sb.

2.2.2.3 Další zákony týkající se insolvenčních správců

Insolvenční řízení je dále upraveno i v normách týkajících se samotných insolvenčních správců. Jedná se o vyhlášku č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů. Další vyhláškou je vyhláška č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců. Ve vyhlášce č. 355/2007 Sb., o úředních hodinách provozovny, o označování sídla a provozovny a o činnostech, které je insolvenční správce povinen zajišťovat v provozovně, je uvedeno, jak musí být provozovna označena, jaké jsou minimální povinné úřední hodiny insolvenčního správce, nebo co je povinen insolvenční správce v úředních hodinách v provozovnách zajišťovat.¹⁴

2.2.2.4 Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení

Trojici základního právního rámce pak uzavírá vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, kdy tato současně provádí některá ustanovení IZ. Stejně jako předešlé dva právní předpisy, tak i tato vyhláška podlehla novelizacím, kdy poslední byla provedena novelou č. 191/2017 Sb.

2.2.3 Další související zákony, vyhlášky a nařízení

Problematika insolvenčního práva má velmi široký interdisciplinární dosah, kdy v důsledku tohoto nacházíme dílčí úpravy dané problematiky i v jiných zákonech a podzákonných předpisech, a to jak soukromoprávních, tak veřejnoprávních.

2.2.3.1 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Pokud se jedná o soukromoprávní normy, tak ty jsou představovány zejména zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem – dále jen NOZ. Ve zmíněném zákoně je v § 420 odst. 1 je vymezen pojem podnikatel. Definičně se podstatou jedná se o toho, kdo vykonává

¹⁴ Vyhláška č. 355/2013 Sb., o úředních hodinách provozovny, o označování sídla a provozovny a o činnostech, které je insolvenční správce povinen zajišťovat v provozovně

samostatně výdělečnou činnost, na vlastní účet, vlastní odpovědnost, živnostenským či obdobným způsobem, za účelem očekávání dosažení zisku. Výdělečnou činností se podstatou rozumí taková činnost, která je vykonávána za úplatu, a která je současně zdrojem příjmů. Samostatností se rozumí, že si sám podnikatel rozhoduje dle vlastního uvážení, jak bude podnikat, na jakém místě a s kým. Vylučuje se tedy z toho závislá činnost, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti, nejčastěji tedy ve vztahu zaměstnavatel a zaměstnanec. Za soustavnou činnost se pak považuje taková činnost, která je vykonávána nepřetržitě, tedy opakovaně nikoliv a náhodně či příležitostně. Ze zákona plyne, že podnikatel provozuje svoji činnost pod svým vlastním jménem. V § 421 NOZ je vymezeno, že za podnikatele je považována osoba, která je zapsána v obchodním rejstříku a dále osoba, která podniká na základě již zmíněného živnostenského oprávnění či oprávnění, které jí náleží dle jiného zákona.¹⁵ V případě, že je podnikatel zapsán v obchodním rejstříku, tak podniká pod názvem, který je v tomto rejstříku uveden. Firmy, které se zapisují do obchodního rejstříku jsou uvedeny § 42 zákona č. 304/2013 Sb., zákoně o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Za důsledky své činnosti, jak právní či ekonomické, a rizika s podnikáním spojená nese odpovědnost podnikatel sám.¹⁶ V souvislosti s tímto zákonem je upozorněno na skutečnost, že zatím co v novém občanském zákoníku není již používán pojem podnik, nýbrž závod,¹⁷ v zákoně č. 182/2006 Sb. IZ je stále užíváno pojmu podnik. A to i přes to, že od roku 2014, od kdy je účinný NOZ, již byl insolvenční zákon několikrát novelizován.

2.2.3.2 Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Lex specialis, tedy základní normou, je v oblasti úpadku podnikatele zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. V případě, že zde nejsou upraveny procesní záležitosti, použije se jako lex generalis OSŘ či jiný procesní předpis. Nesmí být však v rozporu s procesními zásadami insolvenčního řízení, které jsou uvedeny v § 5 insolvenčního zákona.¹⁸

¹⁵ ŠVARC, Z. *Základy obchodního práva po rekodifikaci soukromého práva*. 2014, s. 63.

¹⁶ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní právo, podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. 2016, s. 58 – 61.

¹⁷ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 2012, s. 232.

¹⁸ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 36.

2.2.3.3 Daňové zákony

Insolvenční řízení se týká i mnoha daňových zákonů. Například se jedná o zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, zákon č. 235/2004 Sb., zákon o dani z přidané hodnoty, zákon č. 563/1991 Sb., zákon o účetnictví.

2.2.3.4 Ostatní

Vyhláška č. 190/2017 Sb., o platební neschopnosti podnikatele je souvisejícím předpisem k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení.

Za zmínku stojí připomenout i zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který v § 222 až 224 řeší trestné činy, které se týkají insolvence, nazvané úpadkové delikty.¹⁹

Insolvenčního řízení se týká i mnoho dalších zákonů, vyhlášek a nařízení. Byla zmíněna jen část těchto norem pro demonstraci skutečnosti, že se jedná opravdu o záležitost velmi rozsáhlou a zasahující do všech oblastí společenského života.

2.3 Vybrané pojmy z insolvenčního zákona

Oblast insolvenčního práva je velmi rozsáhlá a má svá specifika. Z tohoto důvodu je nutné upřesnit některé pojmy, které jsou v práci užívány.

2.3.1 Úpadek

Pokud se jedná o konkrétní pojem úpadku, není v IZ přesně definován. V § 3 je pouze zakotveno, kdy se dlužník nachází v úpadku. V odstavci 1 je uveden požadavek plurality věřitelů, dále nutnost existence peněžitých závazků, které musí splňovat podmínku, že jsou více jak 30 dní po lhůtě splatnosti, kdy kumulativně musí být naplněno i to, že dlužník není schopen tyto závazky splatit. Vzhledem k tomu, že v zákoně jsou tyto tři body odděleny spojkou „a“ je třeba si uvědomit, že musí být splněny tyto tři body současně.²⁰

Dle judikatury jsou formy úpadku vymezeny dvojím způsobem, a to platební neschopností nebo předlužením.²¹

¹⁹ JELÍNEK, J. a kolektiv. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 2013, s. 667.

²⁰ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, § 3.

²¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 4. 2018 VSPH 252/2018-A [online]. [cit. 2019-12-28].

Dostupné z: <<http://kraken.slv.cz/1VSPH252/2018>>

Za dlužníka, který je v platební neschopnosti, se považuje osoba, která má více věřitelů, závazky, které jsou více jako 30 dní po splatnosti a dlužník není schopen tyto závazky plnit.

Od 1. 7. 2017 je nově uveden pojem mezera krytí, představuje rozdíl výše splatných závazků a disponibilních prostředků.²² Pokud je mezera krytí menší než 10 % jeho splatných závazků, nepovažuje se dlužník v platební neschopnosti.

Za dlužníka, který je předlužen, se považuje ten, který má opět více věřitelů. Předlužení se porovnává z účetních údajů, kdy dlužníkův majetek je menší než součet všech splatných i nesplatných závazků dlužníka. Faktem je, že insolvenční návrh pro předlužení podává většinou jen dlužník, protože je třeba znát přesnou ekonomickou situaci dlužníka a k těmto údajům se věřitel obvykle nedostane.²³ Dlužníkem v předlužení může být pouze právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba, a to z důvodu evidence účetních knih. Tuto povinnost běžná nepodnikající osoba nemá. Je však třeba ještě zohlednit § 3 odstavec 4 IZ, kdy je třeba ještě z účetních knih zjistit, jaké má dlužník pohledávky. Může nastat situace, kdy dlužník splňuje podmínky úpadku, že má více věřitelů a zároveň jeho majetek nepřevyšuje splatné závazky, ale má také pohledávky, které nejsou od poddlužníků splaceny. V tomto případě se nejedná o předlužení, a tedy ani o úpadek.²⁴ Takový stav se v dnešní ekonomické situaci s ohledem na špatnou platební morálku podnikatelů objevuje stále častěji.

2.3.2 Hrozící úpadek

Dle IZ § 3 odstavce 5 je možné podat dlužníkem insolvenční návrh na hrozící úpadek. Jedná se o stav, kdy se dá opodstatněně očekávat, že dlužník nebude schopen v termínu uhradit podstatnou část svých dluhů. V IZ se jedná o pojem nový, který se v zákoně o konkursu nevyskytoval. Tento institut vznikl za účelem toho, aby dlužník včas začal řešit svoji špatnou finanční situaci a výše dlužné částky se nenavyšovala.²⁵ Od doby účinnosti

²² KOŠTÁL F., *Mezera krytí v novele insolvenčního zákona*. [online]. [cit. 2019-12-28]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mezera-kryti-v-novele-insolvenčního-zákona-106233.html>

²³ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 15.

²⁴ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní právo, podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. 2016, s. 361 – 362.

²⁵ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 15.

insolvenčního zákona uběhlo již více jak 10 let a z praxe se dá usuzovat, že zamýšlené preventivní opatření spočívající v zavedení institutu hrozícího úpadku, svého cíle nedosáhlo. Z judikatury plyne, že většina insolvenčních návrhů je podáváno až v době, kdy se zadlužení dlužníka projevuje v cash-flow.²⁶

2.3.3 Pojem insolvenční řízení

Insolvenční řízení je nutno chápat jako zvláštní druh soudního řízení, které řeší úpadek dlužníka či hrozící úpadek a zároveň způsob, jak bude tento úpadek vyřešen. Řízení je vedeno dle IZ, a pokud IZ neřeší některé procesní otázky, tak jako *lex generalis* se použije občanský soudní řád – zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů.²⁷

Za počátek insolvenčního řízení se považuje podání insolvenčního návrhu věcně příslušnému insolvenčnímu soudu, který pak má zákonnou povinnost do dvou hodin zveřejnit vyhlášku, ve které oznámí zahájení insolvenčního řízení. Od 1. 6. 2019 je po novele zákona v případě podání insolvenčního návrhu společně s návrhem na oddlužení stanovena povinnost insolvenčního soudu zveřejnit vyhlášku do tří pracovních dní od doručení návrhů věcně příslušnému insolvenčnímu soudu. Vyhláška slouží soudu jako prostředek k podání informace o zahájení insolvenčního řízení, tedy jej deklaruje.²⁸

2.3.4 Účinky zahájení insolvenčního řízení

V § 109 insolvenčního zákona jsou uvedeny účinky insolvenčního řízení. Dle odstavce 1 nemůže věřitel svoji pohledávku vztahující se k majetkové podstatě uplatnit žalobou, ale musí tuto pohledávku uplatnit přihláškou pohledávky v zahájeném insolvenčním řízení. Je to jeden z bodů, které by měly dlužníka motivovat k tomu, aby se snažil svou situaci řešit právě včasným úpadkem. V úpadku je jeho tíživá situace řešena komplexně a nemusí pak řešit své dluhy jednotlivě podáním žalob věřitelů či exekucemi.

Na majetek dlužníka, který je součástí majetkové podstaty, je možné nařídit či zahájit exekuci. Faktické provedení exekuce je však možné až po ukončení insolvenčního řízení.²⁹ Pokud vznikla pohledávka za majetkovou podstatou, lze provést exekuci, ale pouze

²⁶ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2., doplněné a upravené vyd. 2017, s. 247.

²⁷ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 6.

²⁸ Zákon č. 182/2006Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, § 101.

²⁹ Zákon č. 182/2006Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, § 109 odst. 1 písm. C.

na základě rozhodnutí, které vydal insolvenční soud dle zákonného ustanovení § 203 odst. 5 IZ.³⁰

2.3.5 Procesní subjekty

Jako každé řízení i to insolvenční má svoje specifické subjekty. V insolvenčním zákoně v § 9 jsou uvedeny procesní subjekty insolvenčního řízení. Patří sem insolvenční soud, dlužník, věřitelé, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku, insolvenční správce, státní zastupitelství, které do řízení vstoupilo a likvidátor dlužníka. Jedná se o zákonem uzavřený okruh procesních subjektů. Nikdo jiný nemůže být procesním subjektem insolvenčního řízení.³¹ Některé subjekty jsou součástí insolvenčního řízení jen pro určitou část tohoto řízení nebo od určitého okamžiku. Například insolvenční správce je subjektem řízení až tehdy, kdy je ustanoven předsedou insolvenčního soudu, přičemž jeho působení v samotném řízení je upraveno zákonem. Vezme-li se v potaz nezávislost státního zástupce, může do řízení vstoupit prakticky v kterémkoliv okamžiku,³² kdy je třeba chránit veřejný zájem, který je definován v OSŘ v § 1.³³

Insolvenční soud patří do procesních subjektů insolvenčního řízení. Má řídicí funkci a dohlíží na celý průběh insolvenčního řízení. Do rozhodnutí o úpadku rozhoduje především v záležitostech, které směřují ke zjištění o existujícím úpadku. Po vydání rozhodnutí o úpadku kontroluje a rozhoduje v podstatných otázkách pro řešení úpadku. Insolvenčním soudem je krajský soud, v jehož obvodu má podnikatel sídlo.³⁴ Aby nemohlo docházet k machinacím místní příslušnosti soudu a tím například k ovlivnění celého řízení, je u dlužníků, kteří jsou zapsáni v obchodním rejstříku, stanovena i časová podmínka stanovení příslušného soudu a tj. kde bylo sídlo podnikatele 6 měsíců před zahájením insolvenčního řízení.

³⁰ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář.* 2018, s. 408.

³¹ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář.* 2018, s. 48.

³² KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář.* 2018, s. 45.

³³ Zákon č. 99/1963 Sb., *Občanský soudní řád*, ve znění pozdějších předpisů, § 1.

³⁴ Ministerstvo spravedlnosti. [online]. [cit. 2019-12-28]. Dostupné z: <https://insolvency.justice.cz/jak-ven-z-dluhove-pasti/insolvenzni-navrh/>

Dalším podstatným procesním subjektem je insolvenční správce. Insolvenčního správce určuje insolvenční soud způsobem uvedeným v § 25 insolvenčního zákona.³⁵ Insolvenční správce musí být ustanoven soudem nejpozději v rozhodnutí o úpadku.³⁶ V zákonem daných podmínkách může být ustanoven i dříve. Například při povolení moratoria nebo v případě velké majetkové podstaty, kterou je třeba předběžně zjistit a zajistit. V zákoně se nazývá předběžný správce. Je třeba si uvědomit, že insolvenční správce není zástupce dlužníka ani věřitelů. Jeho úkolem je řízení organizačně zajistit, za což také odpovídá.

Existuje seznam insolvenčních správců, kteří vykonávají svou činnost na základě povolení ministerstva spravedlnosti. Zákon o insolvenčních správcích stanovuje přesné podmínky pro získání povolení výkonu této činnosti. Insolvenční správce musí dodržovat povinnosti dle IZ, zákona o insolvenčních správcích a dle dalších právních předpisů. Dle dostupné literatury a studia právních předpisů je na insolvenční správce kladena velká odpovědnost. Je to považováno za rozumný krok, protože má přehled o veškerých dostupných informacích a krocích, které se v insolvenčním řízení dějí. Navíc se dá laicky říci, že jeho kroky a činy sleduje insolvenční soud i věřitelé, a v případě špatných rozhodnutí mohou zákonnými možnostmi zasáhnout.

Dalším procesním subjektem je státní zastupitelství. Státní zastupitelství vstupuje do insolvenčního řízení v případě incidenčních sporů a moratoria. Účelem vstupu státního zastupitelství do řízení je ochrana veřejného zájmu.³⁷ Respektive, aby byly dodržovány zásady insolvenčního řízení specifikované v insolvenčním zákoně v § 5, kterými jsou zejména rychlost, hospodárnost, objektivita, a to vše s cílem maximálního možného uspokojení věřitelů.

Činnost likvidátora je upravena v § 70 insolvenčního zákona. Musí vykonávat součinnost s insolvenčním správcem. Spolupráce spočívá především při určování majetkové podstaty a s tím spojené záležitosti.

³⁵ ČERNÁ, S., ŠTENGLIOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní právo, podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. 2016, s. 360.

³⁶ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 99.

³⁷ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 45.

Mezi subjekty insolvenčního řízení patří i dlužník a věřitelé. Ti jsou zároveň i účastníky insolvenčního řízení. Rozdíl mezi účastníkem a subjektem insolvenčního řízení je ten, že subjekty jsou součástí insolvenčního řízení a do jeho konání zákonným způsobem zasahují. Účastníkem je osoba, o jejichž povinnostech a právech insolvenční soud rozhoduje.

2.3.6 Insolvenční návrh

Návrh na insolvenční řízení musí podat dlužník, zákonní zástupci dlužníka, likvidátor právnické osoby dlužníka, který je v likvidaci, jak je uvedeno v § 98 IZ. Insolvenční návrh může podat i věřitel. V případě, že návrh podává dlužník se statutem PO či FO podnikající, který o vlastním úpadku ví, pak je ze zákona nikoliv oprávněn, ale povinen podat insolvenční návrh - § 98 IZ. Obdobná situace u téže osob může nastat i v případě, že v rámci vlastní kontrolní činnosti zjistí, že jemu úpadek hrozí. Hrozící úpadek je pak faktický stav, kdy lze: „*se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků*“.³⁸

Obecné náležitosti insolvenčního návrhu jsou specifikovány v občanském soudním řádu. Specifické náležitosti pak upravuje IZ v § 103. Jedná se zejména o jasnou a nezaměnitelnou identifikaci navrhovatele, konkrétní určení dlužníka – jméno a příjmení, v případě právnické osoby obchodní firma, sídlo a identifikační číslo, na kterého je insolvenční návrh podán. V návrhu je třeba uvést zásadní fakta, která prokazují úpadek či hrozící úpadek dlužníka, a navíc je nutné ho podat v nezbytném počtu stejnopisů. Tím se rozumí, že jedno provedení zůstává u insolvenčního soudu a v případě, že návrh podává věřitel, tak druhé vyhotovení poté bude zasláno prostřednictvím soudu dlužníkovi. V případě, že návrh podává dlužník, věřitelům se žádné vyhotovení nezasílá. Součástí návrhu musí být i povinné přílohy, které jsou uvedeny v § 104 IZ v případě podání návrhu dlužníkem a v § 105 pokud návrh podává věřitel či věřitelé. Věcně se pak u návrhu podaného dlužníkem jedná zejména o seznam majetku, a to včetně pohledávek, dále pak o seznam vlastních věřitelů, dále seznam zaměstnaných osob a dokumenty osvědčující úpadek či hrozící úpadek. V případě věřitelského návrhu je nutné doložit své tvrzení o splatné pohledávce vůči dlužníkovi, kdy současně zákon ukládá, aby k podanému návrhu připojil i přihlášení této pohledávky. Dodání příloh je zásadní pro úplnost návrhu.

³⁸ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2., doplněné a upravené vyd. 2017, s. 246 [cit. 2019-11-01]

2.3.7 Insolvenční rejstřík

Insolvenční rejstřík slouží k informovanosti mimo jiné i veřejnosti o insolvenčních řízeních. Je veřejně přístupný online. Spravuje ho ministerstvo spravedlnosti. Nalézáme v něm seznam insolvenčních správců, jsou zde údaje o dlužnících a insolvenční spisy v elektronické podobě.³⁹ Pokud je ukončeno insolvenční řízení, tak po 5ti letech od nabytí právní moci rozhodnutí o ukončení je dlužník ze seznamu vyškrtnut a data o něm se stávají nedostupnými.

2.3.8 Majetková podstata

Pojem majetková podstata je v IZ řešen v § 205 až 230. Jedná se v podstatě o majetek, který slouží k uspokojení věřitelů dlužníka, tedy majetek, ze kterého se hradí dlužníkovi dluhy. Rozsah majetkové podstaty záleží na tom, kdo podal insolvenční návrh. V případě, že insolvenční návrh podal dlužník, patří do majetkové podstaty majetek, který dlužník vlastní k okamžiku zahájení insolvenčního řízení a dále majetek, který nabyt během insolvenčního řízení. Pokud insolvenční návrh podal věřitel či věřitelé, je součástí majetkové podstaty majetek, který náleží dlužníkovi k okamžiku nabytí právní moci rozhodnutí o úpadku a také jako u podání návrhu dlužníkem majetek, který získal v průběhu insolvenčního řízení.

V § 206 je vymezeno, co je obsahem majetkové podstaty. Jedná se zejména o peněžní prostředky, movité a nemovité věci v majetku dlužníka, podnik – NOZ již tento pojem neuzivá a nahrazuje ho pojmem závod, různé formy vkladů, akcie, cenné papíry, obchodní podíly a také mzda dlužníka. Majetkovou podstatu netvoří celá mzda, popřípadě plat na který má dlužník nárok, ale pouze jeho zabavitelná část. Nezabavitelná část se mění v závislosti na životním minimu jednotlivce, na počtu vyživovaných osob dlužníkem, normativních nákladech na bydlení a v závislosti na výši příjmu. Nařízením vlády ČR je stanovena minimální a maximální část nepostižitelné části mzdy.⁴⁰

V IZ je specifikováno, co není součástí majetkové podstaty. Jedná se majetek vyloučený z majetkové podstaty a účelově vázaný majetek. Majetkem vyloučeným z majetkové podstaty je majetek, který slouží k uspokojování svých potřeb a potřeb rodiny – oděv, obuv, obvyklé vybavení domácnosti, studijní a školní potřeby a další.

³⁹ MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. 3., aktualiz. vyd. 2014. s. 12.

⁴⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád*, ve znění pozdějších předpisů, § 279.

Do vyloučeného majetku z majetkové podstaty patří i majetek podnikatele, který nezbytně potřebuje ke svému podnikání. Výjimku tvoří majetek, na kterých je zástavní právo a jedná se o pohledávku oprávněného zajištěnou tímto zástavním právem.⁴¹ Účelově vázaným majetkem se rozumí majetek, který má dle zvláštního předpisu stanovený účel, ke kterému musí být použit, například účelové dotace.⁴²

Soupis majetku, který patří do majetkové podstaty sepisuje insolvenční správce ve spolupráci s věřitelským výborem. Tento soupis je ustavičně doplňován. Ocenění majetku, který je součástí majetkové podstaty, spadá do kompetence insolvenčního správce, kterému v této věci nejčastěji pomáhá účetnictví podnikatele. Cílem ocenění je stanovení co možná nejpřesnější, ale pořád orientační hodnoty majetku, jež správce do podstaty sepisuje. Tyto údaje jsou pro něho důležité jakožto výchozí ukazatele pro jeho další postup.⁴³

2.3.9 Incidenční spory

Incidenční spory mají jednu spjitost a to, že vznikají přímo ve vztahu s insolvenčním řízením.⁴⁴ Jsou v nich řešeny záležitosti ohledně pohledávek, jako například o jejich pravosti, výši, pořadí. Nebo například o to, co je a co není součástí majetkové podstaty, či spory o náhradu škody vzniklé na majetkové podstatě.⁴⁵

2.3.10 Rozhodnutí o úpadku

Pokud je prokázán dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek, insolvenční soud vydá rozhodnutí o úpadku, ve kterém je uveden výrok o úpadku dlužníka. Insolvenční soud v něm dále stanoví insolvenčního správce, vyzve věřitele, kteří doposud nepřihlásili své pohledávky, aby tak učinili do dvou měsíců. Pokud je součástí rozhodnutí o úpadku i rozhodnutí o povolení oddlužení, musí věřitelé své pohledávky přihlásit do 30ti dnů.⁴⁶

⁴¹ Zákon č. 99/1963 Sb., *Občanský soudní řád*, ve znění pozdějších předpisů, § 322.

⁴² Zákon č. 182/2006Sb., *o úpadku a způsobech jeho řešení*, ve znění pozdějších předpisů, § 208.

⁴³ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 888.

⁴⁴ Zákon č. 182/2006Sb., *o úpadku a způsobech jeho řešení*, ve znění pozdějších předpisů, § 159.

⁴⁵ BOULOVÁ H., TARANDA P., *Poradce – Insolvenční zákon s komentářem*. 2020, str. 115.

⁴⁶ Zákon č. 182/2006Sb., *o úpadku a způsobech jeho řešení*, § 136 odst. 3.

2.4 Teoreticky možné způsoby řešení úpadku

Způsoby řešení úpadku dlužníka v insolvenčním řízení lze dělit na likvidační a sanační způsob.⁴⁷ Konkurs patří do kategorie likvidačního způsobu, reorganizace a oddlužení se řadí do sanačního způsobu řešení úpadku. Při sanačním způsobu řešení úpadku jde o to, že se přijme takové opatření, kdy podnikatel je i dále ekonomicky aktivní a po ukončení insolvenčního řízení může dále podnikat. Na rozdíl od likvidačního způsobu, ve kterém dochází k prodeji veškerého majetku dlužníka k uspokojení pohledávek a podnik tudíž zaniká.⁴⁸ Může samozřejmě nastat i situace, kdy je v konkursu prodán závod jako celek, v tomto případě se pak mluví o sanaci závodu.

Posledním způsobem řešení úpadku jsou zvláštní způsoby řešení úpadku, které se týkají úpadku finančních institucí. V IZ jsou této problematice věnovány § 367 – 388. Vzhledem k tématu diplomové práce nebude problematika zvláštního způsobu řešení úpadku rozebírána.

Právnícká osoba má možnost řešit svůj úpadek reorganizací a konkursem. Pokud se jedná o právnické osoby, které nejsou podnikateli, mají možnost řešení úpadku i oddlužením. Fyzická podnikající osoba je oprávněna řešit úpadek formou oddlužení, konkursem nebo teoreticky reorganizací, pokud splňuje přípustnost reorganizace uvedené v § 316 odst 2 a 4 nebo 5 IZ.⁴⁹

2.4.1 Moratorium

Specifickou záležitostí je v insolvenčním řízení moratorium. Institut moratoria dává dlužníkovi možnost vyrovnat se s věřiteli ještě před rozhodnutím insolvenčního soudu o jeho úpadku, tzn. se nejedná o způsob řešení úpadku.

O vyhlášení moratoria může podnikající dlužník vymezený v zákoně č. 89/2012 občanský zákoník v § 420 až § 422 zažádat samostatně bez insolvenčního návrhu nebo jako součást insolvenčního návrhu. Vyloučeny z možnosti podání žádosti o vyhlášení moratoria jsou pouze právnické osoby v likvidaci.

⁴⁷ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní právo, podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. 2016, s. 363.

⁴⁸ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní právo, podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. 2016, s. 363 – 365.

⁴⁹ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 1168 - 1170.

Může tak učinit pouze dlužník, a to buď do 7mi dnů od podání insolvenčního návrhu nebo v případě podání insolvenčního návrhu věřitelem do 15 dnů od doručení insolvenčního návrhu zaslaného insolvenčním soudem.

Součástí návrhu na moratorium musí být mimo jiné uvedeny konkrétní opatření dlužníka, jakými kroky chce svůj úpadek překonat či ustálit. Nestačí uvést jen obecné body, ale konkrétní kroky. Pokud by tomu tak nebylo, podrobuje se nebezpečí, že mu insolvenční soud návrh o povolení moratoria zamítne.

V IZ je uvedeno, že moratorium může trvat maximálně 3 měsíce s možností prodloužení o maximálně 30 dní, pokud si o to dlužník v době trvání původních tří měsíců požádá a doloží seznam svých aktuálních závazků s úředně ověřenými podpisy většiny věřitelů, že s tímto jednáním souhlasí.

Ke zrušení moratoria může dojít v případě, že to navrhne většina věřitelů, pokud dlužník sdělí v návrhu nepravdivá fakta, či tímto krokem sledoval nějaký podvodný záměr. Další podrobnější informace o moratoriu jsou uvedeny v IZ v § 115 – 127. Zde jsou zejména řešeny otázky účinku moratoria a nakládání s majetkovou podstatou v době jeho trvání. Stranou nezůstává ani řešení otázky odpovědnosti za škodu způsobenou dlužníkem v době trvání moratoria, jelikož tento věřitelům odpovídá za škody či jiné újmy, které by jim vznikly v důsledku jeho porušení zákonem mu uložených povinností.⁵⁰

2.4.2 Reorganizace

Jedná se o formální proces, který má přesně daná procesní pravidla a lhůty, dle kterých má reorganizace probíhat. Reorganizace patří do sanačního způsobu řešení úpadku. Při reorganizaci jde podstatou o to, že firma může dále vykonávat svoji podnikatelskou činnost. Podstatou je korektura podnikání dlužící firmy tak, aby byla firma zachována a vytvářela zisk, kterým by byli postupně uspokojováni věřitelé. V optimálním případě je reorganizační plán takový, že po ukončení insolvenčního řízení firma i nadále existuje a pokračuje ve své ekonomické činnosti.

Reorganizace je řešena v paragrafech 316 až 364 IZ. Je stanovena pro velké firmy, kdy je v § 316 vymezeno, která firma může řešit úpadek reorganizací, a která naopak vysloveně nemůže. Reorganizace je nepřípustná pro právnické osoby, které jsou v likvidaci, dále pro obchodníky s cennými papíry nebo osoby, které jsou oprávněné k obchodování

⁵⁰ Zákon č. 182/2006Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, § 115 - 127

na komoditní burze. Dle § 316 odst. 4 je podmínkou pro povolení úpadku reorganizací hodnota minimálního ročního obrátu, jež činí 50 miliónů korun, nebo zaměstnávání minimálně 50 zaměstnanců v pracovním poměru.⁵¹ Tento odstavec není nutné splnit v případě uvedeném v odstavci 5 téhož paragrafu, kde je zmíněno, že je-li předložen insolvenčnímu soudu reorganizační plán ještě před rozhodnutím o úpadku a tento plán je schválen „alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů počítanou podle výše pohledávek“⁵² nemusí dlužník splnit kritéria uvedené v předchozím odstavci. Na vytvoření reorganizačního plánu jsou zákonem kladeny velké nároky a pro dlužníka je toto velmi složité, v případě, že návrh na reorganizaci podávají věřitelé, je nutné tento plán vytvořit a zabezpečit jeho schválení většinou věřitelů. Existuje tu sice možnost prodloužení lhůty o 30 dnů, pokud o ni požádá dlužník ještě před rozhodnutím o úpadku, ale ani tato většinou dlužníkům nestačí.⁵³

V zákoně je v dalších jednotlivých ustanoveních uvedeno, kdo může podat návrh na povolení reorganizace a jakým způsobem celá reorganizace probíhá.

Obecné opatření, které je možné při reorganizaci provést, jsou uvedeny v § 341 insolvenčního zákona.⁵⁴ Patří sem restrukturalizace pohledávek věřitelů, prodej části nebo celé majetkové podstaty, převod dlužnických aktiv na nově vzniklou právnickou osobu, fúzí dlužníka, vydání akcií či jiných cenných papírů dlužníkem nebo novým majitelem, změna zakladatelského dokumentu, který upravuje vnitřní poměry dlužníka. Výše zmíněné zajišťuje reorganizační plán.

2.4.2.1 Reorganizační plán

Podmínkou pro řešení úpadku formou reorganizace je jednak vytvoření racionálního reorganizačního plánu a následně jeho plnění. V reorganizačním plánu se řeší, jak způsob, kterým by se dala firma ozdravit, tak také vztahy mezi dlužníkem a věřiteli.

⁵¹ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 1162.

⁵² KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 1162 [cit. 2019-11-11]

⁵³ MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro nepravvníky*. 2014, s. 215.

⁵⁴ Zákon č. 182/2006 Sb., *zákon o úpadku a způsobech jeho řešení*, ve znění pozdějších předpisů.

Reorganizační plán stanovuje uspořádání vztahů mezi věřiteli a dlužníkem prostřednictvím schválených opatření, jejichž cílem je ozdravení dlužníkoví firmy. Přednostně má právo sestavit reorganizační plán dlužník. Je to v případě, že podá návrh na povolení reorganizace jak dlužník, tak i věřitelé. Reorganizační plán může dlužník podat společně s návrhem o povolení reorganizace. Stává se tak například tehdy, pokud se věřitelé dohodnou s dlužníkem na řešení jeho situace, celou záležitost zaznamenají formou reorganizačního plánu, který pak dlužník předloží insolvenčnímu soudu společně s insolvenčním návrhem. Hovoří se o tzv. předjednané reorganizaci.⁵⁵ Dlužník může předložit insolvenčnímu soudu reorganizační plán maximálně do 120ti dnů od rozhodnutí insolvenčního soudu o povolení reorganizace. Tato lhůta může být prodloužena maximálně o 120 dní.

Zamezit dlužníkovi sestavit reorganizační plán může i věřitelský výbor, pokud se tak rozhodne na věřitelské schůzi. Insolvenční soud může ukončit lhůtu pro sestavení plánu dlužníkem vzhledem ke skutečnostem, které dokazují, že dlužník se sestavením reorganizačního plánu řádně nepokračuje, či jinak porušuje pravidla daná pro toto sestavení. Dlužník může vyrozumět insolvenční soud o tom, že plán nehodlá předložit. V zájmu všech je, aby byl reorganizační plán schválen co nejdříve. § 340 insolvenčního zákona se zabývá povinným obsahem reorganizačního plánu. Je třeba rozdělit věřitele do skupin se stanovením, jak se budou řešit pohledávky věřitelů v jednotlivých skupinách. Do reorganizačního plánu je třeba vnést oddíly, které budou řešit způsob reorganizace, opatření, která budou zajišťovat plnění reorganizačního plánu, především nakládání s majetkovou podstatou, zda bude pokračovat provoz závodu a s tím souvisí plán, co bude se zaměstnanci podniku. Do reorganizačního plánu je třeba zahrnout i financování reorganizace s uvedením osob, které se budou na financování podílet, popřípadě převezmou některé závazky dlužníka.⁵⁶

Pokud se povede reorganizaci uskutečnit, budou zajisté pohledávky věřitelů uspokojeny ve větší míře, než jako by tomu bylo při řešení úpadku konkursem.

Za zmínku stojí vysvětlit rozdíl pojmů reorganizace a restrukturalizace (nejedná se o insolvenční řízení). Zásadní rozdíl mezi těmi to dvěma pojmy je ten, že restrukturalizace

⁵⁵ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2., doplněné a upravené vyd. 2017, s. 462.

⁵⁶ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 1254.

probíhá v zájmu majitelů podniku, naopak reorganizace je především v zájmu dlužníků dle stanovených pravidel pod kontrolou insolvenčního správce.⁵⁷

Reorganizace může být ukončena dvěma způsoby. Jedním z nich je splnění reorganizačního plánu a druhým je přeměna z reorganizace na konkurs. Splnění reorganizačního plánu je upraveno v § 364 insolvenčního zákona. Do 1. 1. 2014 vznikaly pochybnosti, zda splněním reorganizačního plánu zaniká i insolvenční řízení. Po novele účinné k tomuto datu už je možné říci, že splněním reorganizačního plánu končí i insolvenční řízení.⁵⁸ Rozhodnutí o ukončení reorganizace předchází návrh dlužníka insolvenčnímu soudu, jehož součástí musí být i aktuální zpráva insolvenčního správce a věřitelského výboru.⁵⁹ Přeměna reorganizace na konkurs je upravena v § 363. Může k ní dojít v případě, že dlužník neplní reorganizační plán, nebude reorganizační plán vůbec sestaven, když dlužník přestane podnikat, ačkoliv podnikat má, pokud bude prokázán nepoctivý záměr či nehrazení pohledávek vzniklých za majetkovou podstatou.⁶⁰

2.4.3 Konkurs

Další možností řešení úpadku podnikatele je konkurs. Konkurs patří k likvidačním způsobům řešení úpadku. Podstatou spočívá v tom, že přihlášené pohledávky dlužníka se uspokojují z výtěžku ze zpeněžení majetkové podstaty. Jakmile je zveřejněno rozhodnutí o prohlášení konkursu (v insolvenčním rejstříku) nastávají účinky uvedené v § 245 IZ. Pokud je podnikatel v likvidaci, tak pravomoci likvidátora jsou přerušeny. Konkursní řízení je tak nadřazeno v daném okamžiku likvidačnímu procesu. Likvidační proces a tedy i činnost likvidátora může pokračovat až po zrušení konkursu.

Po zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu může s majetkovou podstatou nakládat jen insolvenční správce. Takový postup, který zákonodárce zvolil, se zdá být přínosným, a to zejména proto, aby měl správce kompletní přehled o dění v podniku a mohl tak kontrolovat vše, co mu zákon svěřuje a za co je odpovědný. Insolvenční správce má zásadní postavení, jelikož na něj přecházejí veškerá práva a povinnosti, která se k majetkové podstatě váží, popřípadě s ní souvisí. V praxi to znamená, že zastává mimo jiné i funkci

⁵⁷ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář.* 2018, s. 1164.

⁵⁸ RICHTER, T. *Insolvenční právo.* 2., doplněné a upravené vyd. 2017, s. 525.

⁵⁹ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář.* 2018, s. 1337-1338.

⁶⁰ RICHTER, T. *Insolvenční právo.* 2., doplněné a upravené vyd. 2017, s. 524.

zaměstnavatele. Má tedy oprávnění uzavírat zaměstnanecké smlouvy a činit vše, co souvisí se zaměstnáváním pracovníků. Rozhoduje o chodu podniku, vede účetnictví firmy a plní daňové povinnosti dlužníka. V jeho pravomoci je i rozhodnutí, jakým způsobem bude majetková podstata zpeněžena. K tomuto rozhodnutí potřebuje souhlas věřitelského výboru. V IZ jsou uvedeny v § 286 způsoby, jakými je možné majetkovou podstatu zpeněžit. Patří sem veřejná dražba, prodej movitých věcí a nemovitostí dle ustanovení zákona č. 99/1963, OSŘ, či prodej majetku mimo dražbu.⁶¹

Zrušení konkursu je upraveno kogentně a taxativně v § 308 IZ. Z žádného jiného důvodu není možné probíhající konkurs zrušit. Pohledávky, které nebyly zpeněžením majetkové podstaty uspokojeny, nezanikají, pokud není v zákoně stanoveno jinak. Věřitelé mohou pohledávky vymáhat i po ukončení insolvenčního řízení. Pokud však právnická osoba zanikne – je vymazána z obchodního rejstříku, zanikají i pohledávky, pokud není možné, aby byly uspokojeny ze zajištění.⁶² Z tohoto důvodu by bylo třeba apelovat na to, aby se úpadek vyhlášením konkursu používal méně. Nejenže dojde v případě právnických osob k zániku firmy, ale sekundárně také k tomu, že věřitelům již nebudou jejich nezajištěné a nezaplacené pohledávky uhrazeny. Mohou se tímto způsobem sami dostat do finančních problémů, popřípadě do insolvenčního řízení.

2.4.3.1 Nepatrný konkurs

Pokud firma nemá v předchozím roce před prohlášením úpadku obrat větší jak 2 milióny a nemá více jak 50 věřitelů, může insolvenční soud rozhodnout o řešení úpadku nepatrným konkursem. Jedná se o rychlejší a méně náročné řešení než konkurs samotný. Procesně se postupuje s odchylkami od klasického konkursu. V § 315 insolvenčního zákona⁶³ jsou demonstrativně uvedeny povolené odchylky, to však nemění nic na tom, že nepatrný konkurs může probíhat i s jinými odchylkami, pokud to není v rozporu s rozhodnutím vydaným insolvenčním soudem či s rozhodnutími na schůzi věřitelů. Odchylky však musí vést k rychlejšímu a efektivnějšímu průběhu řízení. Na druhou stranu má stále účinky jako konkurs, tzn. zánik firmy, což je považováno na méně žádoucí jako třeba oddlužení.

⁶¹ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 1052.

⁶² Zákon č. 182/2006 Sb., *zákon o úpadku a způsobech jeho řešení*, ve znění pozdějších předpisů, § 311.

⁶³ Zákon č. 182/2006 Sb., *zákon o úpadku a způsobech jeho řešení*, ve znění pozdějších předpisů, § 315.

2.4.4 Oddlužení

Posledním zákonným způsobem řešení úpadku podnikatelů je v současnosti oddlužení. Řešení úpadku touto formou je možné pouze na návrh dlužníka, jelikož pouze ten má v daném případě právo k podání návrhu u insolvenčního soudu. Dlužník je povinen návrh na oddlužení podat společně s insolvenčním návrhem.⁶⁴ Pokud insolvenční návrh podává osoba od dlužníka odlišná, musí dlužník podat návrh na oddlužení do 30ti dnů ode dne, kdy mu byl insolvenční návrh doručen.⁶⁵ V současné době jsou dva způsoby, kterými je možné provést oddlužení. Jedná se o zpeněžení majetkové podstaty a druhým je plnění splátkového kalendáře. Společným znakem obou je cíl, kterým je uspokojit věřitele. Při zpeněžení majetkové podstaty musí dlužník předat majetek, který náleží do majetkové podstaty, insolvenčnímu správci, který ji zpeněží a uhradí pohledávky. Dále musí dlužník ze svých příjmů měsíčně splácet nezajištěným věřitelům. Insolvenční řízení končí rozhodnutím o splnění oddlužení vydané insolvenčním soudem. Spolu s ním vydá soud rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení pohledávek.⁶⁶

I zde zaznamenal IZ změny. Do 30. 6. 2017 tak mohl podat návrh dlužník sám. Vzhledem k tomu, že vznikalo mnoho agentur, které poskytovaly neprofesionální a drahé služby dlužníkům, kteří se snažili svou tíživou situaci řešit, byl od 1. 7. 2017 doplněn insolvenční zákon o § 390a, ve kterém je specifikováno, kdo může za dlužníka návrh na oddlužení podat. Patří sem advokáti, notáři, soudní exekutoři, insolvenční správci či osoby akreditované ministerstvem spravedlnosti. Oddlužení je způsob řešení úpadku, který byl původně určen pro fyzické osoby – nepodnikatele. V § 389 odst. 1 je uvedeno, že oddlužení je možné u nepodnikajících právnických a u fyzických osob, jejichž dluhy nepochází z podnikání. Až po novelizaci účinné od 1. 1. 2014, kde byl doplněn odstavec 2 téhož paragrafu, mají možnost využít oddlužení i fyzické osoby podnikatelé. Podmínkou je, že musí s tímto řešením souhlasit i věřitel, respektive, pokud nesouhlasí, musí toto stanovisko výslovně sdělit.⁶⁷

⁶⁴ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 1427.

⁶⁵ Zákon č. 182/2006 Sb., *zákon o úpadku a způsobech jeho řešení*, ve znění pozdějších předpisů, § 390.

⁶⁶ KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2018, s. 1510

⁶⁷ MALÍŠ D., *Oddlužení podnikajících fyzických osob po revizní novele insolvenčního zákona*, [online]. [cit. 2019-12-28]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-podnikajicich-fyzickych-osob-po-revizni-novele-insolvenčního-zákona-94928.html>>

3 Praktická část – analýza zkoumané problematiky

Záležitost úpadku podnikatelů je velmi široké téma, které není možné kompletně zanalyzovat v jedné diplomové práci. Praktická část této práce se zabývá pouze vybraných částí. Podnikatelem v úpadku se nestanou subjekty ze dne na den. Zpravidla je to problém několika měsíců či let. Příčiny jsou různé. Z počátku je snaha podnikatelů problémy řešit mimosoudními rozhodnutími. Když jsou tyto aktivity neúspěšné či není zájem podniku firmu ozdravit, dochází k platební neschopnosti či předlužení, což jsou důvody k vyhlášení úpadku.

3.1 Názor autorky na platnou právní úpravu

Zákon č. 182/2006 Sb., Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) je jedním z výjimečných kombinovaných zákonů, jelikož v sobě zahrnuje jak hmotněprávní, tak procesněprávní ustanovení. Taková skutečnost je považována za pozitivní, neboť v jednom zákoně je možné k dané problematice naleznout jak základní obecné informace, co se týče vysvětlení pojmů a faktických stavů, ale také na druhou stranu nutných opatření, které je třeba provést, když se osoba v dané situaci ocitne. Takový koncept zákona lze hodnotit zcela pozitivně, jelikož to přispívá k lepší orientaci v něm.

Hmotně právní definice, tak procesní kroky jsou zakotveny relativně dostatečně obsáhle na jednom místě. Pro laickou veřejnost je to více jak prospěšné, i když lze namítat, že by zde zákon mohl převzít i ostatní zákonná ustanovení v souvisejících právních normách a koncentrovat je právě z důvodu jasnosti, přesnosti a přehlednosti na jednom místě. Z pohledu autora se zákon jeví být uspořádán zcela srozumitelně, protože základní ustanovení zcela výstižně až na výjimky dostatečně uvozují danou problematiku. Systematika zákona v dnešní podobě je ovlivněna do jisté míry historickými aspekty a předešlými právními úpravami. Zákon jednoznačně neurčuje, bez nutnosti spojování souvislostí jednotlivých jeho ustanovení, počátky běhu lhůt, což se v důsledku projevuje tím, že říká, může uplatnit do 30 dnů, a to bez dalšího upřesnění. Laikovi tedy není známo na první pohled, od jakého okamžiku taková lhůta běží. Pozitivní stránkou tohoto zákona však je, že přesně, jasně a taxativně vymezuje okruh procesních subjektů a specifikuje možné způsoby řešení úpadku podnikatelů.

Institut hrozící úpadek vznikl v IZ velmi opodstatněně, ale je nutné, aby se více apelovalo na jeho dodržování. Je nutné legislativně detailněji doplnit požadavky na hrozící

úpadek a na jeho zjišťování. Protože pokud praxe po dobu účinnosti prokázala, že dlužník zadluženost zjistí až z cash-flow, je již pozdě. Měl by být v IZ blíže specifikován a měly by být dány nějaké povinnosti pro podání návrhu na hrozící úpadek, poněvadž dle načtené literatury, není často užíván. Tento stav by měl být více sledován a měly by být do zákona vneseny nějaké opatření, díky kterým by byl hrozící úpadek odhalen včas a mnoho úpadkům by se dalo včas předejít. Touto úpravou by získali prospěch věřitelé i dlužníci. Dluhy dlužících podnikatelských subjektů by nedospěly do takových velkých rozměrů a mnohdy by se způsob řešení úpadku nemusel řešit likvidačním způsobem řešení úpadku, tedy konkursem, ale sanačním způsobem řešení úpadku, popřípadě by úpadek nemusel nastat vůbec. Nezamezilo by se samozřejmě úpadkům, které jsou účelové.

Dle současné legislativy má povinnost podat návrh na úpadek pouze dlužník. Věřitel není uveden v subjektech, kteří mají povinnost. Záleží tedy pouze na věřiteli samotném, pokud insolvenční návrh podá či nikoliv. Vzhledem k tomu, že je u podnikajících subjektů nejvíce úpadků likvidačním způsobem, tedy prohlášením konkursu na návrh věřitele, bylo by vhodné se zaobírat myšlenkou doplnit o povinnost podat insolvenční návrh i na věřitele. Je tu předpoklad, že by se podnikatelé dostali do úpadku podstatně dříve a byly by věřitelské pohledávky uspokojeny ve vyšším rozsahu. Mělo by to samozřejmě i úskalí, například již v podobě úhrady správního poplatku při podání návrhu. Jedná se však o velmi složitou záležitost, která by vyžadovala další analýzy, aby úprava zákona splnila očekávané výsledky.

Dle platné legislativy se jedná u reorganizace o velmi komplikovanou záležitost, co se týče provedení, zpracování reorganizačního plánu, lhůt atd. Je navrhováno, aby byl zanesen institut nový, zejména pro menší firmy, kde by nebyly požadavky tak náročné. Institut reorganizace je jedním ze sanačních způsobů úpadku. Pokud by bylo nalezeno řešení i pro menší firmy, určitě by se tento institut začal užívat více. Není rozhodující, jestli firma má 30 zaměstnanců nebo 50, ale zájem dlužníka firmu zachovat a pokračovat v úspěšném podnikání. Je v zájmu dlužníka, věřitelů, ale i státu a obchodních partnerů, aby bylo užíváno více sanačních způsobů úpadků nikoliv likvidačních. Samozřejmě je nejdůležitější perfektně zpracovaný reorganizační plán. Je třeba zvýšit informovanost subjektů, které se budou podílet na tvorbě reorganizačního plánu, spolupráce s ostatními subjekty, kterým se podařilo úspěšně dokončit reorganizaci u jiných firem. Jedním z možností by byly drobné úpravy v insolvenčním rejstříku, o kterých bude zmíněno níže. V zájmu dlužníka i věřitele je

důležité, aby spolu co nejvíce spolupracovali, byla mezi nimi maximální důvěra a hlavně zájem skončit reorganizaci splněním reorganizačního plánu a zachování firmy, nikoliv vyhlášení konkursu a následné zániknutí firmy.

Se změnami v IZ úzce souvisí i změny v trestním zákoníku, co se týká odpovědnosti statutárních orgánů či jednatelů společností, jejich přísnější tresty za odpovědnost nesplnění péče řádného hospodáře, nepodání návrhu na úpadek podnikatele či dalších protizákonných krocích.

3.2 Podnikatelské subjekty a insolvenční návrhy

Práce se týká úpadku podnikatelů, proto se tato kapitola zabývá vývojem počtu podnikatelských subjektů v letech 2008 až 2019 s rozdělením na registrované podnikatele a podnikatele se zjištěnou ekonomickou aktivitou, aby bylo zřejmé, z jakého celkového počtu subjektů se stanou podnikatelé v úpadku.

Jsou zde poskytnuty údaje o počtu firem dle právní formy podnikání. Dále se věnuje podaným insolvenčním návrhům jak z pohledu věřitele, tak z pohledu dlužníka. Zahrnuje všechny subjekty, tedy jak podnikatele, tak fyzické osoby nepodnikatele. Je to z toho důvodu, že z dostupných dat ministerstva spravedlnosti není rozlišováno, zda se jedná o návrh podaný na podnikatele či na fyzickou osobu nepodnikatele.

3.2.1 Vývoj podnikatelských subjektů

Před samotnou analýzou vývoje úpadku podnikatelů byl zpracován v tabulce č. 1 vývoj registrovaných a ekonomicky aktivních podnikatelských subjektů. Z analýzy dat vložených do tabulky bylo zjištěno, že se celkový počet registrovaných subjektů až na výjimku v roce 2013 neustále zvyšuje. Od počátku sledovaného období, tedy v roce 2008, bylo počet registrovaných subjektů 2 552 149. Ke dni 31. 12. 2019 se zaregistrovalo již 2 892 452 subjektů, což je o 13,3 % více než v roce 2008. U podnikatelských subjektů, u kterých byla zjištěna ekonomická aktivita, není tento trend přesně kopírován. Nejvíce aktivních podnikatelských subjektů bylo zjištěno v roce 2019 a to 1 530 749. Jedná se o tedy nárůst o 13,76 % oproti roku 2008. Zvyšování počtu podnikatelských subjektů se dá přikládat k faktu, že v současné době ekonomika státu roste a s tím souvisí i nárůst podnikatelských subjektů.

Tabulka 1: Počet registrovaných a ekonomicky aktivních podnikatelských subjektů

Rok	Počet podnikatelských subjektů se zjištěnou aktivitou	Počet registrovaných ekonomických subjektů
2008	1 345 589	2 552 149
2009	1 346 185	2 570 611
2010	1 399 983	2 637 551
2011	1 461 201	2 703 444
2012	1 513 556	2 727 654
2013	1 470 929	2 694 737
2014	1 446 293	2 733 459
2015	1 439 747	2 768 953
2016	1 429 680	2 807 532
2017	1 475 207	2 848 672
2018	1 502 560	2 889 422
2019	1 530 749	2 892 452

Zdroj: ministerstvo spravedlnosti, vlastní zpracování

V tabulce č. 2 je uveden celkový počet ekonomických subjektů v České republice ke dni 31. 12. 2019. Dále jsou zde uvedeny subjekty se zjištěnou ekonomickou aktivitou a subjekty, které nevykazují žádnou ekonomickou aktivitu. Podnikatelské subjekty jsou sledovány dle počtu fyzických osob podnikatelů, obchodních společností, družstev a státních podniků. Z celkového počtu 2 892 452 subjektů je pouze 1 530 749 subjektů ekonomicky aktivních a 1 361 703 subjektů bez ekonomické aktivity. Nejvyššího podílu neaktivních subjektů 47,07 % dosahují fyzické osoby podnikající na základě živnostenského listu. U akciových společností činí podíl 19,24 % neaktivních subjektů a u společností s ručením omezeným tvoří 28,04 % neaktivních společností. Tabulka slouží hlavně pro představu o počtu subjektů a jejich právních formách.

Tabulka 2: Počet aktivních a neaktivních ekonomických subjektů v České republice k 31. 12. 2019

Subjekty		Celkem 2019	Subjekty se zjištěnou aktivitou	Subjekty neaktivní 2019
Podnikatelské subjekty	Celkem	2 892 452	1 530 749	1 361 703
Fyzické osoby podnikatelé	Celkem	2 024 371	1 017 427	1 006 944
	Z toho podnikající dle živnostenského listu	1 938 453	947 498	990 955
	Zemědělství podnikatelé	47 411	36 626	10 785
	Podnikatelé podnikající dle jiného oprávnění	85 918	69 929	15 989
Obchodní společnosti	Celkem	515 694	370 429	145 265
	Akciové společnosti	26 566	21 445	5 111
	Komanditní společnosti	699	446	253
	Společnosti s ručením omezeným	480 140	345 487	134 653
	Veřejné obchodní společnosti	6 076	1 445	4 631
Družstva	Celkem	13 461	10 209	3 252
Státní podniky	Celkem	147	85	62

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

3.2.2 Analýza firem v insolvenční dle právní formy podnikání

Dle dostupných dat jsou v tabulce č. 3 uvedeny subjekty v insolvenční dle právní formy podnikání v letech 2016 a 2017 a počet firem v insolvenční na 1 000 registrovaných firem v daných letech. Nejvíce bylo podáno insolvenčních návrhů u společností s ručením omezeným a podnikajících fyzických osob. V přepočtu na počet insolvenčních na 1 000 registrovaných firem jsou nejriskantnější akciové společnosti, u kterých je to 5,64 firem v insolvenční na 1 000 registrovaných akciových společností v roce 2016 a 4,52 firem v roce 2017. Naopak nejméně rizikovými právními formami jsou družstva, spolky a podnikající fyzické osoby. U podnikajících fyzických osob, u kterých je na 1 000 registrovaných firem pouze 0,29 v roce 2016 a 0,19 v roce 2017 v insolvenční. U podnikajících fyzických osob je to zřejmě způsobeno i tím, že téměř polovina těchto

podnikatelů je ekonomicky neaktivních, tzn. má sice vystavený živnostenský list, jsou tedy registrované, ale nevyvíjí žádnou podnikatelskou činnost. U právnických osob dosahují nejnižšího počtu v roce 2017 veřejné obchodní společnosti s 0,16 insolvenčí na 1 000 registrovaných firem a spolky s hodnotou 0,1.

Tabulka č. 3: Počet firem v insolvenční k počtu registrovaných firem v letech 2016 a 2017

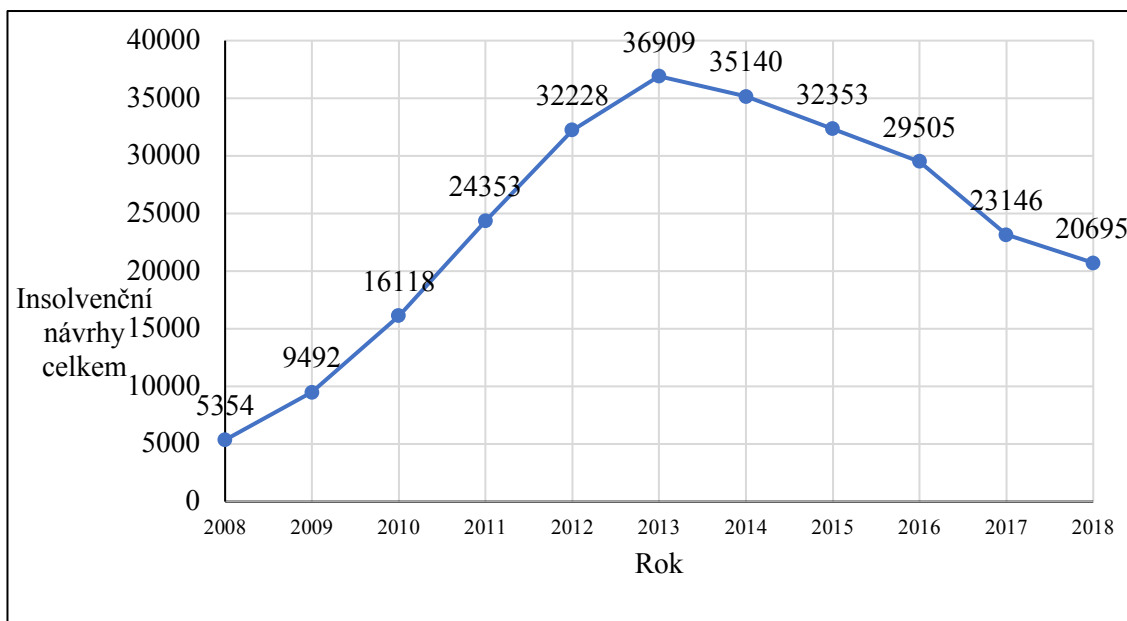
Právní forma	2016		2017	
	Počet firem v insolvenční	Počet insolvenčí na 1 000 registrovaných firem	Počet firem v insolvenční	Počet insolvenčí na 1 000 registrovaných firem
a. s.	146	5,64	118	4,52
s. r. o.	1323	3,16	981	2,22
k. s.	3	4,14	1	1,39
družstva	14	0,96	10	0,7
podnikající FO	589	0,29	398	0,19
v. o. s.	5	0,76	1	0,16
zapsaný spolek	13	0,14	12	0,1
s. p.	1	5,18	0	0

Zdroj: Crefoport, vlastní zpracování

3.2.3 Vývoj podaných a zamítnutých insolvenčních návrhů

V grafu č. 1 jsou analyzovány počty insolvenčních návrhů od počátku platnosti IZ. Je zde zobrazen postupný podstatný nárůst insolvenčních návrhů od platnosti tohoto zákona, který trvá až do roku 2013. Prvotní hodnota z roku 2008 činila 5 354 návrhů a kulminovala v roce 2013 na hodnotě 36 909 návrhů. Od roku 2014 dochází ke snižování hodnot insolvenčních návrhů, kdy v roce 2018 se zastavila na počtu 20 695 návrhů. 1. 7. 2019 došlo k významné novele IZ, který mimo jiné podstatně změnil podmínky oddlužení, dá se předpokládat, že dojde opět k nárůstu podaných návrhů. Bohužel ke dni dokončení této práce nebyly zveřejněny přesná data k roku 2019.

Graf č. 1: Vývoj insolvenčních návrhů v letech 2008 – 2018

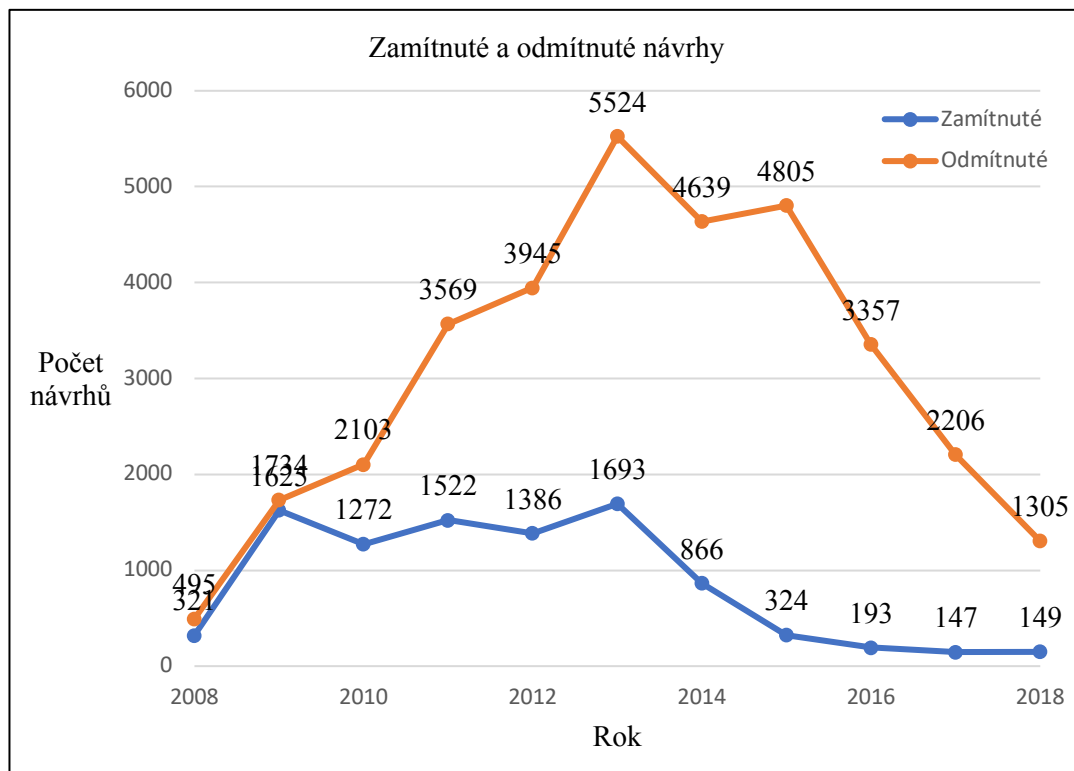

Zdroj: Crefoport, vlastní zpracování

Jen pro informaci je v grafu č. 2 uvedeno, jaký počet insolvenčních návrhů bylo zamítnuto a odmítnuto. Zamítnutý insolvenční návrh je návrh, u kterého soud shledá, že nejsou splněny předpoklady pro rozhodnutí o úpadku. Důvody k zamítnutí insolvenčního návrhu jsou uvedeny v § 143 IZ. Dále se jedná o skutečnosti, kdy dlužník není v úpadku, tzn. že dlužník nemá více jak jednoho věřitele, pohledávky nejsou více jak 30 dní po splatnosti či se neprokáže, že dlužník není schopen pohledávky splatit. Odmítnuté insolvenční návrhy jsou řešeny v § 128 a 128a. Insolvenční návrh musí být soudem odmítnut nejpozději do 7 dnů od podání návrhu. Jedná se zejména o návrhy, které byly podány pro zjevnou bezdůvodnost, měly vady, které navrhovatel na výzvu nedoplnil, či nebyla uhrazena věřitelem záloha, která je splatná s podáním insolvenčního návrh.

Vzhledem k tomu, že se jedná o data z ministerstva spravedlnosti, jsou zde zahrnuty všechny insolvenční návrhy. Z grafu je zřejmé, že je mnoho insolvenčních návrhů, které soud odmítl. Křivka odmítnutých návrhů kopíruje do roku 2013 křivku podaných návrhů. Od roku 2014 má křivka podaných návrhů mírný pokles, naproti tomu křivka odmítnutých návrhů klesá podstatně strměji. V rozhodnutí o odmítnutí má soud možnost v některých případech uložit pokutu za podání insolvenčního návrhu. Tuto skutečnost upravuje také § 128a odst. 3 insolvenčního zákona. Opět ke dni ukončení práce nebyly známy údaje za rok 2019.

Graf č. 2: Počet odmítnutých a zamítnutých insolvenčních návrhů v letech 2008 až 2018

Zdroj: ministerstvo spravedlnosti, vlastní zpracování

Po celou dobu účinnosti IZ až po 31. 12. 2019 bylo podáno celkem 296 401 insolvenčních návrhů. Z toho 269 227 insolvenčních návrhů bylo podáno dlužníkem a 25 035 návrhů bylo podáno věřitelem. Zbývající návrhy byly podány jinými osobami. I když v tabulce č. 4 jsou uvedeny návrhy podané podnikateli i nepodnikateli, je zde zřejmý nepoměr návrhů podaných dlužníky a návrhů podaných věřiteli. Je to z toho důvodu, že nejvíce návrhů je podáno s návrhem na oddlužení, který může podávat pouze dlužník a týká se tedy fyzických osob. Jak už bylo řečeno, neexistuje rozdělení, kolik jich bylo podáno fyzickými osobami podnikateli či fyzickými osobami spotřebiteli. Na druhou stranu je zde pozitivní, že je u fyzických osob užíváno nejvíce sanačního způsobu řešení úpadku. U dlužnických návrhů tedy bylo podáno nejvíce návrhů spojených s povolením o oddlužení, u věřitelských návrhů převažovaly návrhy, které nebyly spojeny se způsobem řešení úpadku.

Tabulka 4: Celkový počet událostí od 1. 1. 2008 ke dni 31. 12. 2019

Skupina	Podskupina	Kategorie	Počet
Insolvenční návrhy	Podané insolvenční návrhy	Insolvenční návrhy nespojené s návrhem na způsob řešení úpadku	30 599
		insolvenční návrhy spojené s návrhem na prohlášení konkurs	22 081
		insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení	243 531
		insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení reorganizace	190
		Insolvenční návrhy celkem	296 401
	Insolvenční návrhy podané dlužníkem	Dlužnické insolvenční návrhy nespojené s návrhem na způsob řešení úpadku	15 212
		Dlužnické insolvenční návrhy spojené s návrhem na prohlášení konkurs	11 978
		Dlužnické insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení	241 863
		Dlužnické insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení (jen podané za dlužníka advokátem, notářem, insolvenčním správcem, soudním exekutorem a akreditovanou osobou)	48 651
		Dlužnické insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení reorganizace	174
		Dlužnické insolvenční návrhy celkem	269 227
	Insolvenční návrhy podané věřitelem	Věřitelské insolvenční návrhy nespojené s návrhem na způsob řešení úpadku	15 091
		Věřitelské insolvenční návrhy spojené s návrhem na prohlášení konkursu	9 944
		Věřitelské insolvenční návrhy celkem	25 035

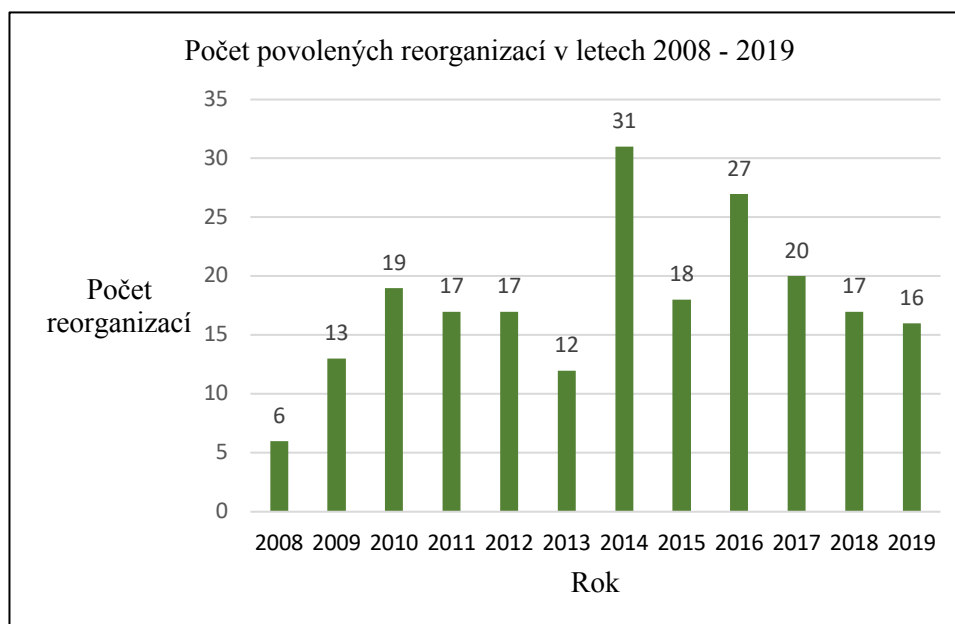
Zdroj: ministerstvo spravedlnosti, vlastní zpracování

3.3 Praxí užívané způsoby řešení úpadků podnikatelů

Reorganizace je jedním ze sanačních způsobů řešení úpadku podnikatelů. Možnostmi, kterými je reorganizace řešena, je mnoho. Například se jedná o změnu výrobního plánu, vynechání jisté produktové řady, která vykazuje ztrátovost, vstup na jiný trh, či snížení počtu zaměstnanců a zvýšení efektivity práce. Lze prakticky použít jakékoliv rozumné opatření pro reorganizaci prospěšné, kdy ovšem nesmí být v rozporu s právní úpravou České republiky a mezinárodními smlouvami a je nutné, aby s daným zvoleným postupem souhlasili věřitelé.

Vývoj sledovaného období od roku 2008 do roku 2019 je velmi nepravidelný. Od roku 2008 dochází k postupnému zvyšování počtu reorganizací. V letech 2011 a 2012 se počet povolených reorganizací ustálil na počtu 17. V roce 2013 dochází k poklesu počtu povolených reorganizací na hodnotu 12. V následujícím roce 2014 dochází k nárůstu téměř o 158 %, tedy na 31 povolených reorganizací za celý rok. Bylo to zapříčiněno tím, že do 31. 12. 2013 byla jedna z podmínek reorganizace minimální výše obratu firmy 100 miliónů a minimálně 100 zaměstnanců. Od 1. 1. 2014 došlo k novele zákona a minimální obrat byl snížen na 50 miliónů a počet zaměstnanců na 50. Rok 2015 zaznamenává pokles na 18 povolených reorganizací a rok 2016 opět nárůst na 27 reorganizací za rok. Roky 2017, 2018 a 2019 zaznamenávají opět mírný pokles reorganizací – graf č. 3.

Graf č. 3: Vývoj povolených reorganizací v letech 2008 - 2019

Zdroj: Crefoport, vlastní zpracování

Od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2019 bylo povoleno celkem 215 reorganizací (tabulka č. 5). Vzhledem k celkovému počtu podaných návrhů a k počtu vyhlášených úpadků se jedná o velmi malé číslo. Navíc je třeba si uvědomit, že z tohoto počtu reorganizací jich je velké množství během insolvenčního řízení přeměněno na likvidační způsob řešení úpadku a to na konkurs. O této skutečnosti bude ještě zmíněno níže.

Ve stejném období, tedy od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2019 bylo schváleno celkem 142 reorganizačních plánů, a to činí 66 % z celkového počtu povolených reorganizací. Rozdíl je částečně z toho důvodu, že mezi povolením reorganizace a schválením reorganizačního

plánu může být časová prodleva, ale hlavně je to zapříčiněno tím, že mnoho reorganizací je později změno na prohlášení konkursu.

V zájmu subjektů je schválení reorganizačního plánu co nejdříve. Čím více se tato lhůta prodlužuje, tím více se snižuje šance na uspokojení co možná nejvíce z pohledávek, kdy naopak se zvyšuje riziko pro věřitele.

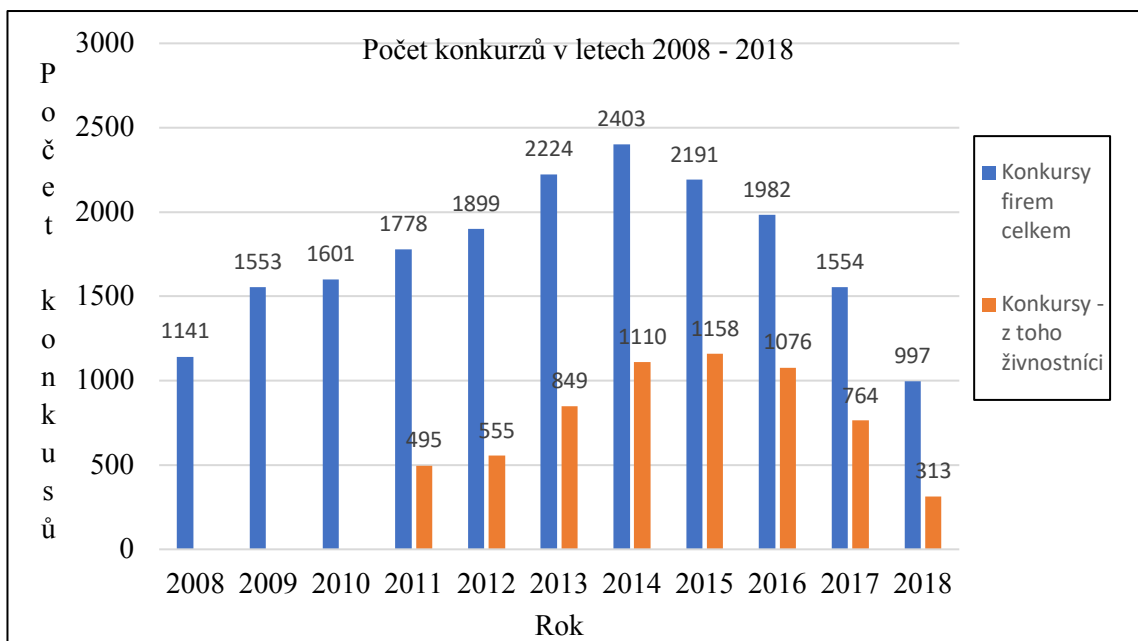
Tabulka č. 5: Celkový počet reorganizací od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2019

Skupina	Podskupina	Kategorie	Počet
Reorganizace	Povolení reorganizace	Rozhodnutí o povolení reorganizace	215
	Schválení reorganizačního plánu	Rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu	142

Zdroj: ministerstvo spravedlnosti, vlastní zpracování

Další skutečností, která je sledována v grafu č. 4, jsou konkursy právnických osob a živnostníků v letech 2008 až 2018. Celkový počet konkursů od počátku účinnosti IZ, tedy od roku 2008, kdy bylo vyhlášeno 1 141, má tendenci stoupající až do roku 2014. V roce 2014 dosahuje nejvyšší hodnoty a to 2 403 konkursů všech podnikatelů celkem. Od roku 2015 počet konkursů klesá. V roce 2018 bylo vyhlášeno 997 konkursů. Pro porovnání v letech 2014 až 2015 činil úbytek všech konkursů o 8,8 %. V letech 2017 až 2018 se jednalo o pokles o 35,84 %. Konkursy vyhlášené na podnikatele živnostníky byly sledovány od roku 2011. Počet konkursů vyhlášených u živnostníků téměř kopíruje tendenci celkového počtu konkursů podnikatelů. Pouze k maximálnímu počtu vyhlášených konkursů došlo v roce 2015 a to v počtu 1 158 konkursů vyhlášených na živnostníky. V roce 2018 bylo vyhlášeno celkem 313 konkursů na živnostenské podnikatele.

Graf č. 4: Konkursy právnických osob a živnostníků v letech 2008 - 2018

Zdroj: Crefoport, vlastní zpracování

Záležitost řešení úpadku subjektů konkursem řeší tabulka č. 6. Vzhledem k novelám IZ a dostupným datům, jsou události uvedeny z pohledu všech subjektů, na které byl prohlášen konkurs ke dni 31. 12. 2019. Nejvyšší počet konkursů byl prohlášen v rozhodnutí, kdy insolvenční návrh podával věřitel a v návrhu nebyl uveden způsob řešení úpadku. U uvedené tabulky se zdůrazňuje počet prohlášených konkursů k insolvenčním návrhům, které byly spojeny s návrhem na povolení reorganizace v počtu 160. Výše bylo zmíněno, že celkový počet vydaných rozhodnutí o povolení reorganizací v období od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2019 činil 215. Za stejné období vydáno 160 rozhodnutí o prohlášení konkursu z návrhů, ve kterých dlužník žádal o povolení reorganizace a reorganizace mu nebyla vůbec schválena. 54 konkursů bylo prohlášeno po vydání rozhodnutí o povolení reorganizace a 34 konkursů bylo prohlášeno po schválení reorganizačního plánu. Jedná se tedy o více než polovinu subjektů, kteří spojí insolvenční návrh s žádostí o povolení reorganizace a toto je jim zamítnuto ještě dříve, než je reorganizace schválena.

Tabulka 6: Celkový počet událostí (konkursů) od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2019

Skupina	Podskupina	Kategorie	Počet
Konkursy	Počet prohlášených konkursů k insolvenčním návrhům nespojených s návrhy na prohlášení konkursu na majetek dlužníka	Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k insolvenčnímu návrhu dlužníka (bez návrhu na způsob řešení úpadku)	3 641
		Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k insolvenčnímu návrhu věřitele (bez návrhu na způsob řešení úpadku)	7 793
	Počet prohlášených konkursů k insolvenčním návrhům spojených s návrhy na prohlášení konkursu na majetek dlužníka	Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k dlužnickému návrhu	4 806
		Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k věřitelskému návrhu	5 525
	Počet prohlášených konkursů k insolvenčním návrhům spojeným s návrhy na povolení oddlužení	Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k návrhu na povolení oddlužení (před povolením oddlužení)	2 244
		Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná po povolením oddlužení	3 876
		Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná po schválení oddlužení	5 646
	Počet prohlášených konkursů k insolvenčním návrhům spojeným s návrhy na povolení reorganizace	Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k návrhu na povolení reorganizace (před povolením reorganizace)	160
		Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná po povolením reorganizace	54
		Rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná po schválení reorganizačního plánu	34

Zdroj: ministerstvo spravedlnosti, vlastní zpracování

V praxi nastávají situace, kdy ze sanačního způsobu řešení úpadku reorganizací dojde k vyhlášení konkursu. V IZ je přeměna organizace v konkurs řešena v § 363. Jsou zde taxativně uvedeny důvody, kdy je možné tuto přeměnu provést.

Otázka přeměny reorganizace na konkurs je velmi složitou záležitostí, kdy v praxi nastává, že k přeměně dojde i v okamžiku, kdy nejsou naplněny zákonné požadavky. V takovém případě je na dlužníkovi, aby využil procesních obranných prostředků a dožadoval se svých práv. Z důvodu procesních chyb učiněných prvostupňovými insolvenčními soudy je nutný zásah Nejvyššího soudu. Příkladem popsaného je rozhodnutí

Nejvyššího soudu NS 29 NSCR 15/2016 - na základě aktivního jednání dlužníka, kterému byla povolena reorganizace, a v zákonem garantované lhůtě pro předložení reorganizačního plánu změněna IS na konkurs. Nejvyšší soud dal dlužníkovi za pravdu a potvrdil, že pouhá domněnka soudu, že měl dlužník nepoctivý záměr a v budoucnu nebude schopen dostat reorganizačního plánu, nemůže být důvodem pro změnu reorganizace v konkurs. Potvrdil, že taxativně dané důvody zákonem nelze bez změny zákona rozšiřovat.⁶⁸

Z uvedeného rozsudku také plyne zásadní pravidlo, že soud při svém rozhodování musí vždy vycházet ze stavu, který tu momentálně je, a nikoliv předvídat do budoucna, jak by se mohla situace vyvíjet.

3.4 Užití moratoria v praxi

Moratorium je, tak jak bylo uvedeno v teoretické části práce, předúpadkový stav, na který může podat návrh pouze dlužník. Koná tak z toho důvodu, aby mohl způsob úhrady závazků vůči věřitelům vyřešit dříve, než na něj bude vyhlášen úpadek. Dle zákona může být moratorium vyhlášeno na 3 měsíce s možností prodloužení o 30 dní. V případě větších firem, či v oborech, které jsou výdělečně činné v určitou část roku se může jednat o velkou překážku a velmi krátkou dobu na zrealizování.

Nejvíce vyhlášených moratorií vyhlásil insolvenční soud v roce 2009 v počtu 21. V téže roce bylo rovněž nejvíce zamítnutých moratorií celkem a to 23. Počet vyhlášených moratorií během sledovaného období nemá tendenci klesající či vzrůstající. U celkového počtu odmítnutých moratorií je tendence spíše klesající. Pokud je porovnáváno počet moratorií před zahájením řízení, kdy tedy není podaný návrh na insolvenční řízení, pouze byl podán návrh na moratorium, je zjištěno, že v posledních letech, tedy v letech 2017 – 2019 dochází k postupnému nárůstu to i u počtu vyhlášení i odmítnutých moratorií. Výše uvedené je vloženo do tabulky č. 7.

⁶⁸ Rozhodnutí NS. [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/FECCC957C40F9FCCEC125833C0036E075?openDocument&Highlight=0

Tabulka 7: Vývoj vyhlášených a odmítnutých moratorií v letech 2008 - 2019

Rok	Vyhlášená moratoria			Odmítnutá moratoria		
	Před zahájením řízení	V rámci řízení	Celkem	Před zahájením řízení	V rámci řízení	Celkem
2008	1	4	5	6	2	8
2009	6	15	21	4	19	23
2010	1	9	10	0	10	10
2011	1	6	7	3	6	9
2012	2	1	3	2	9	11
2013	0	3	3	3	9	12
2014	3	4	7	2	9	11
2015	2	2	4	0	8	8
2016	3	2	5	1	6	7
2017	1	1	2	1	3	4
2018	3	3	6	2	2	4
2019	7	1	8	4	1	5

Zdroj: ministerstvo spravedlnosti, vlastní zpracování

3.5 Analýza délky insolvenčních řízení

Na délku insolvenčního řízení po vyhlášení úpadku nemá soud velký vliv u fyzických osob, u kterých se ve většině případů řeší úpadek oddlužením. Naopak u právnických osob je délka řízení po úpadku závislá na tom, jak rychle zpeněží insolvenční správce majetkovou podstatu a také na tom, jakou rychlostí jsou vyřizovány incidenční spory, kterými jsou spory o pohledávky – pravost pohledávek, jejich výši a další uvedené v §159 IZ. Insolvenční řízení můžeme rozdělit na řízení před vyhlášením úpadku a po vyhlášení úpadku.

V tabulce č. 8 je uveden počet probíhajících insolvenčních řízení v daných letech dle délky řízení od rozhodnutí o úpadku. Řízení jsou rozdělena dle způsobu řešení úpadku. Nejvíce řízení probíhá v daných letech u téměř všech uvedených způsobů řešení úpadku v délce řízení od jednoho do tří let. Následuje délka řízení od tří do pěti let, která dosáhla v roce 2019 nejvyššího počtu u oddlužení. Přes 7 let je v řešení nejvíce konkursů. Je to dáno tím, že se jedná o větší firmy, u kterých je celý proces velmi složitý, dlouho se řeší majetek, který je součástí majetkové podstaty a probíhá mnoho incidenčních sporů.

Tabulka 8: Počet insolvenčních řízení, které jsou dosud v řízení od rozhodnutí o úpadku v letech 2017 až 2019

Délka řízení	Rok								
	2017			2018			2019		
	Konkurs	Reorganizace	Oddlužení	Konkurs	Reorganizace	Oddlužení	Konkurs	Reorganizace	Oddlužení
do 3 měsíců	322	3	4193	280	0	4303	247	3	8233
přes 3 měsíce do 6 měsíců	322	4	4974	217	5	4269	225	0	8983
přes 6 měsíců do 1 roku	911	8	9784	556	8	9336	470	10	8610
přes 1 rok do 3 let	3728	22	41257	2489	15	37195	1792	13	33509
přes 3 roky do 5 let	2887	7	37420	2261	11	36876	1592	10	34192
přes 5 let do 7 let	1282	6	7186	1237	4	8216	1078	5	8038
přes 7 let	577	0	45	758	0	59	837	1	84

Zdroj: ministerstvo spravedlnosti, vlastní zpracování

V tabulce č. 9 jsou uvedeny vyřízené insolvenční věci Krajských soudů v rozdělení dle délky řízení v letech 2016 – 2019. Nejvíce bylo vyřízeno řízení, které trvalo od pěti do sedmi let. Následuje délka řízení tři až pět let. Z tabulky vyplývá, že insolvenční řízení není krátkodobou záležitostí. A věřitelé, pokud mají velké pohledávky u dlužníků, které v mnoha případech nejsou uspokojeny v plné výši, se mohou sami dostat do finančních problémů.

Tabulka 9: Počet vyřízených insolvenčních věcí dle délky v letech 2016 až 2019

Délka řízení	Rok			
	2016	2017	2018	2019
do 3 měsíců	4884	3444	1840	2562
přes 3 měsíce do 6 měsíců	1022	887	405	440
přes 6 měsíců do 1 roku	833	832	613	589
přes 1 rok do 3 let	3449	3893	3976	3295
přes 3 roky do 5 let	3433	4578	5054	4657
přes 5 let do 7 let	7263	11903	16147	18110
přes 7 let	114	245	401	595

Zdroj: ministerstvo spravedlnosti, vlastní zpracování

3.6 Příčiny úpadku podnikatelů

Úpadek podnikatele není stav, který by nastal ze dne na den. Jedná se o otázku několika měsíců či let. Na začátku je ve většině případů špatné rozhodnutí podnikatele. Jak uvádí § 159 odstavec 1 NOZ je nutné, aby se člen voleného orgánu choval s péčí řádného hospodáře. Pojem péče řádného hospodáře byl užíván již v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Nebyl zde však definován. Až v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník byl zaznamenána snaha o definování tohoto pojmu. Pojmem se rozumí dle zákona č. 90/2018 Sb., zákon o obchodních korporacích takový podnikatel, který je pečlivý, má potřebné znalosti, dokáže se propodnikatelsky rozhodovat, jedná v dobré víře,⁶⁹ má rozumné předpoklady, informované jednání v zájmu obchodní korporace a nezbytnou loajalitu.⁷⁰ Pokud by se takto choval každý podnikatelský subjekt, nedocházelo by k úpdkům

⁶⁹ PAULDURA, L. a kol. *Slovník právních pojmů. Občanský zákoník*. 2014, s. 28.

⁷⁰ ŠOLC, M., *K novému pojetí řádného hospodáře*, [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/k-novemu-pojeti-pece-radneho-hospodare-94266.html>>

podnikatele. Jedná se ve většině případů o kompletní pojetí celého podniku, které musí být zesouladěno, aby správně fungovalo.

Příčiny krize podnikatelů jsou různé. Můžeme je rozdělit na externí a interní. Mezi interní se řadí například kvalita výrobků, nedostatečná inovace výrobků, nedostatečná distribuční síť či špatně zvolená cenová politika. K externím patří faktory, které nejsou ovlivnitelné podnikatelem například změna úrokových měr, vývoj legislativy a další.⁷¹ Úpadek je dalším stádiem při nevyřešení krize podnikatele.

Dalo by se říci, že úpadek je důsledek jednání majitele, potažmo vrcholového managementu.⁷² Je nutné, aby na nejvyšších postech byly opravdu fundovaní lidé, kteří rozumí záležitostem řízení podniku. Musí mít všeobecný přehled a znalosti z mnoha oborů. Ať už se jedná o oblast vedení, plánování, kontroly, organizace, ale také je třeba, aby měli povědomí o účetnictví, právních a finančních činnostech. Příčinou úpadku podnikatelů mohou být i špatné informace nebo nedostatek kvalitních zaměstnanců. A nemalý problém jsou zajisté i nedostatečné finance pro podnikání, které podnikatel řeší dalšími úvěry, zadlužuje se a poté není schopen dostát svým finančním závazkům.

Jednou z příčin úpadku mohou být i nesprávně zvolené dodavatelské a odběratelské firmy. Každý podnikatel by si měl prověřit svého obchodního partnera. Analýzou, která je provedena v kapitole 3.7, bylo například prokázáno, že firmy, které mají své sídlo na virtuální adrese jsou často rizikové.

Mohou nastat samozřejmě i úpadky podnikatelů, které sám subjekt neovlivní. Jedná se většinou o důvody vnějšího prostředí jako jsou například přírodní katastrofy, politická situace země, hospodářská krize.

Po nastudování mnoha publikací, názorů a statistik se nabylo názoru, že by bylo třeba do zákonů vnést prvky, které by dokázaly úpadek podnikatele odhalit včas. Aby k úpadkům docházelo co možná nejméně. Přece jen, kdyby se podniky chovaly s péčí řádného hospodáře, nemělo by k úpadkům docházet téměř vůbec. Výzkumný projekt TAČR TL02000467⁷³, který se zaměřil na finanční charakteristiku firem, které se dostaly do úpadku, vypovídá o tom, že před úpadkem existuje řada varovných signálů, které mohou

⁷¹ SYNEK, M., KISLINGEROVÁ, E. a kol. *Podniková ekonomika*. 2010. s. 110

⁷² KARÁSEK, P. *Léčení firem v krizi*. 2017, s. 96

⁷³ VÝZKUM INSOLVENCE. *Odborné kolokvium k výzkumnému projektu TAČR TL02000467*[online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z:

<<http://www.vyzkuminsolvence.cz/novinky-z-prace-vedeckeho-tymu/odborne-kolokvium-k-vyzkumnemu-projektu-tacr-tl02000467.html>>

kritickou situaci podnikatelů identifikovat mnohem dříve, než k úpadku skutečně dojde. Ať už se jedná o ukazatele kapitálové struktury, majetkové struktury, provozní marže či rentability aktiv. Otázkou zůstává, kdo by měl výše zmíněné kontrolovat, posuzovat a činit kroky, které by vedly k tomu, aby se krizová situace firmy začala řešit.

3.7 Virtuální sídla podnikatelských subjektů

Od 20. 7. 2009 bylo zrušeno ustanovení občanského zákoníku § 19 c) odst. 2, kdy právnické osoby byly povinné mít své sídlo firmy na místě, kde je fyzicky firma umístěna a kde je možné se se zástupci firmy setkat. Zrušením tohoto ustanovení byly zlegalizovány virtuální sídla. V současně platném NOZ § 429 je uvedeno, že sídlem společnosti je adresa, která je zapsaná ve veřejném rejstříku. Jedná se tzv. sídlo formální.⁷⁴

§ 31 odst. 2 živnostenského zákona musí mít podnikatel viditelně označenou obchodní firmu, či fyzická osoba – podnikatel jménem a příjmením a uvedením IČ.

Výhoda virtuálních sídel je pro podnikatele, jejichž předmět a povaha podnikání nevyžaduje mít stálé sídlo. Představují úsporu nákladů na pronájem. Je mnoho agentur, které tuto službu zajišťují včetně příjmu pošty či nabízí krátkodobý pronájem místností. Druhá skupina podnikatelů, kteří využívají virtuální sídla, jsou ti, kteří mají nekalé úmysly s celým podnikáním. Mnohdy si přehlašují sídlo firmy na virtuální adresu z toho důvodu, aby předešli kontrolám Finanční správy či ostatních úřadů, popřípadě chtějí být nedohledatelní. Finanční správa má svoji vlastní databázi, ve které eviduje firmy s virtuálními sídly. Na základě této databáze zkoumá Finanční správa přísněji registraci podnikatelských subjektů k dani z přidané hodnoty.⁷⁵

Alarmující je, že více než 10 % firem, které mají sídlo na virtuální adrese, je vedeno insolvenční řízení. Je zjištěno, že minimálně desetina firem s virtuálními sídly má problém s exekucí, jsou vedeni jako nespolehliví plátcí DPH a statutární zástupce má bydliště vedené na obecním úřadě.⁷⁶

⁷⁴ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 2013, s. 306.

⁷⁵ CAJSA J., *Virtuální adresy „lihněmi“ nespolehlivých plátců*. [online]. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65229340-virtualni-adresy-jsou-lihnemi-nespolehlivych-platcu-dph>

⁷⁶ CRIF – Czech Credit Bureau. *Každá osmá společnost v České republice má sídlo na virtuální adrese*. [online]. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <https://www.informaceofirmach.cz/crif-kazda-osma-spolecnost-v-ceske-republice-ma-sidlo-na-virtualni-adrese/>

Společnost CRIF provedla analýzu, ze které vyplývá, že v roce 2018 každá 8. společnost se sídlem v České republice měla své sídlo na virtuální adrese. Další analýzou bylo zjištěno, že existuje přes 200 virtuálních adres. Nejvíce virtuálních adres je v hlavním městě Praha. V několika případech je na jedné adrese evidováno přes tisíc firem.

Vzhledem k analyzované problematice virtuálních sídel by bylo vhodné informovat všechny podnikatelské subjekty ve veřejném rejstříku o skutečnosti, že daná firma má virtuální sídlo. Záleželo by na samotném obchodním partnerovi, zda by se rozhodl spolupracovat s touto firmou či nikoliv. Popřípadě by to pro obchodního partnera byl impuls k tomu, aby zvýšil svoji opatrnost při náznamech, že obchody nejsou řešeny dle dohodnutých pravidel.

3.8 Dotazníkové šetření

Součástí diplomové práce je dotazníkové šetření. Zaobírá se povědomím o úpadku podnikatele a s tím souvisejícími otázkami. Část respondentů bylo osloveno formou sociálních sítí a druhá část, která tvořila pracovníky finanční správy, byla oslovena prostřednictvím mailové komunikace.

Jedná se o otázky, které zjišťují informovanost respondenta o úpadku podnikatelů a otázky, které zjišťují demografická fakta o respondentech.

Jako respondenti jsou vybráni jednak pracovníci Finanční správy a náhodně dotazovaní respondenti zastoupeni různorodým vzorkem, a to zejména pro zjištění povědomí široké veřejnosti o dané problematice.

Otázka č. 1 se týkala sdělení, zda respondent zná podnikatele, který je v úpadku. 53 odpovědí bylo ano a 48 ne.

Otázka č. 2 se dotazovala na názor respondenta, zda si myslí, že úpadek je vždy spojen s koncem podnikání. U této otázky bylo zodpovězeno 23 krát ano a 78 krát ne.

Otázkou č. 3 se bylo dotazováno, zda je insolvenční rejstřík veřejně dostupný. U této otázky odpovědělo 96 respondentů, že ano a 5 ne.

Otázkou č. 4 bylo zjišťováno, zda jsou respondenti obeznámeni s možnostmi řešení úpadku dle IZ. V této otázce mohl respondent zahrnout více odpovědí s tím, že zde byly zahrnuty i varianty exekuce a likvidace, které nepatří do správných odpovědí. U této otázky zodpovědělo na možnost konkursu 80 krát, u reorganizace 61 krát, oddlužení 75 krát, u exekuce 8 krát a likvidace 21 krát.

Otázka č. 5 se dotazovala, zda se respondenti setkali s pojmem hrozící úpadek. U této otázky bylo zodpovězeno 71 krát ano a 30 krát ne.

Otázka č. 6 se tázala na sdělení, zda se respondent setkal s pojmem moratorium. Na tuto otázku odpovědělo 46 respondentů ano a 54 respondentů ne. Jeden respondent se nevyjádřil.

Otázka č. 7 se zabývala názorem respondentů, co považují jako nevhodnější prevenci před úpadkem podnikatele? 61 odpovědí bylo důsledné dodržování péče řádného hospodáře, 29 jich odpovědělo, že považují za nejvhodnější prevenci dobrou platební morálku, 5 jich označilo spolehlivé zaměstnance a 6 odpovědělo vlastní odpovědí, které zněly, že všechny předchozí možnosti jsou nutné pro úspěšné podnikání, soubor všech opatření a hlavně lidská morálka, další respondent uvedl kvalitní implementace směrnic EU, úprava trestního zákoníku a jeden respondent zodpověděl na uvedenou otázku, že by se živnostenský list neměl vydávat každému.

Otázka č. 8 zjišťovala názor respondentů, která z podnikajících osob řeší nejčastěji úpadek. Nejvíce respondentů v počtu 56 odpovědělo, že společnost s ručením omezeným, 37 odpovědělo, že osoba samostatně výdělečně činná, 6 jiná a 2 respondenti odpověděli akciová společnost.

9. otázka zjišťovala názor respondentů, jaké riziko má firma s virtuálním sídlem z pohledu svých závazků. Z odpovědí respondentů vyplynulo, že 72 respondentů považuje firmy s virtuálním sídlem za velké riziko z pohledu splnění svých závazků, 24 za střední, 5 za malé a ani jeden respondent si nemyslí, že by firmy s virtuálním sídlem neznamenal žádné riziko.

10. otázka zkoumala, zda respondenti ví, jaký je nejčastější způsob řešení úpadku právnických osob. U této otázky odpovědělo 73 respondentů, že konkurs, 20 respondentů reorganizace a 8 jich odpovědělo, že odpověď neví.

11. otázka zjišťovala názor respondentů, jestli má na úpadek podnikatele vliv počet zaměstnanců. 44 jich odpovědělo, že ano a 57, že ne.

12. otázkou se zkoumal názor respondentů, zda mají na úpadek podnikatele vliv obchodní partneři. U této otázky bylo zodpovězeno 95 krát ano a 6 krát ne.

13. otázkou byly respondenti dotazováni, kde se setkali s insolvencí. 53 respondentů se s insolvencí setkalo v zaměstnání, 31 v okruhu známých a 22 se s insolvencí nesetkalo.

Na dotazník odpovídalo 69 žen a 32 mužů. 2 respondenti dosáhli základního vzdělání, 8 jich bylo vyučeno s výučním listem, 35 se středoškolským vzděláním a 56 vystudovalo vysokou školu.

Celkově vyplnilo dotazník 25 zaměstnanců v pracovním poměru, 55 ve služebním poměru ve Finanční správě, 2 ve služebním poměru jiném než ve Finanční správě, 11 podnikatelů a 8 respondentů uvedlo status jiný.

3.9 Informovanost o firmách v insolvenčním řízení

Veřejný rejstřík slouží k informovanosti společnosti o firmách, které jsou v insolvenčním řízení. Je v něm dohledatelné téměř vše, co se k insolvenčnímu řízení dané firmy váže. Je v něm k nalezení jméno insolvenčního správce, seznam všech pohledávek věřitelů, v jaké fázi řízení se insolvenční řízení, incidenční spory i všechny dokumenty, zprávy a rozhodnutí soudu, které se insolvenčního řízení týkají. Po této stránce je zpracování insolvenčního rejstříku zpracované na vysoké úrovni. Bylo by vhodné jen doplnit filtraci hledaných informací. V současné době je vše dohledatelné pouze u dané firmy a data za posledních 14 dní. Při zpracovávání této práce vznikl problém nalézt informace, které se týkají pouze podnikatelů. Data, které jsou dohledatelné na webových stránkách ministerstva spravedlnosti, se týkají všech včetně fyzických osob nepodnikatelů. Pokud by byla upravena filtrace insolvenčního rejstříku, bylo by například dohledatelné, kolik firem se vyskytlo kdy

v reorganizaci, které to byly, a jakým způsobem byla reorganizace řešena. Jednalo by se o cenné informace pro zpracovatele reorganizačních plánů, kteří by měli například varování, na co si dát pozor, či při úspěšné reorganizaci subjektu najít body, které při kvalitním reorganizačním plánu byly stěžejní. Není třeba to chápat tak, že by se reorganizační plány tvořily dle nějakého návodu. To by nebylo ani možné, protože každá firma má svoji jedinečnost. Je třeba zvážit nejen finanční, ale i ostatní možnosti daného subjektu. Každý reorganizační plán musí být postavený na konkrétní firmu. Je třeba si uvědomit i rozdílnost odvětví, kterého se to týká.

4 Shrnutí výzkumu

Pro potřeby praktické části diplomové práce byla zvolena za účelem zkoumání nashromážděného podkladového materiálu v podobě dat především metoda analýzy. V části práce, kde data nebyla čerpána z veřejně dostupných statistik, byly kontaktovány příslušné instituce mailem. Dalším výzkumným prvkem byla za účelem získání dat zvolena metoda kvantitativního dotazníkového průzkumu, a to vzorku 101 respondentů.

V praktické části byl za pomoci analytické metody zjišťován počet ekonomicky aktivních podnikatelských subjektů a celkový počet registrovaných podnikatelských subjektů s rozdělením dle právních forem podnikání. Výzkumem bylo zjištěno, že i přes neustálé zvyšování počtu registrovaných subjektů, je velké množství subjektů, které nejsou ekonomicky aktivní a existují pouze ve veřejných rejstřících jako firmy vzniklé. Od počátku sledovaného roku 2008 bylo zjištěno, že počet registrovaných podnikatelských subjektů mimo výjimku roku 2013 neustále roste. Nárůst roku 2019 oproti roku 2008 činil 13,33 %. K 31. 12. 2019 dosahoval počet registrovaných subjektů 2 892 452 a jen 1 530 749 vykazovali ekonomickou aktivitu. Nejvíce je k 31. 12. 2019 registrováno v počtu 1 938 453 fyzických osob, které podnikají na základě živnostenského oprávnění, z nichž bylo ekonomicky aktivních v počtu 947 498. Na druhém místě figurují společnosti s ručením omezeným, kterých je k danému datu registrováno 480 140 a ekonomickou aktivitu vykazovalo 345 487 společností.

Nejvyšší počet insolvenčních návrhů v roce 2017 na 1 000 registrovaných firem vykazovaly akciové společnosti v počtu 4,52 insolvenčních návrhů na 1 000 registrovaných firem, naopak nejméně fyzické osoby podnikatelé, kde bylo zjištěno v roce 2017 0,19 insolvenčních návrhů na 1 000 registrovaných firem. U této informace je upozorněno na fakt, že údaj fyzických osob k počtu registrovaných firem je velmi malý, ale je třeba si uvědomit, že je velké množství fyzických osob podnikatelů, kteří jsou sice registrovaní, ale nejsou ekonomicky aktivní.

Další část práce se zabývá rozбором počtu podaných insolvenčních návrhů. Od účinnosti IZ, tedy od roku 2008, počet podaných návrhů stoupá až do roku 2013, kde počet podaných návrhů dosáhl 36 909. Od roku 2014 dochází k postupnému poklesu podaných insolvenčních návrhů až do roku 2018.

Práce se věnovala podaným, odmítnutým a zamítnutým návrhům. Důvody k zamítnutí návrhu jsou takové, u kterých soudy shledají, že nejsou naplněny předpoklady pro úpadek podnikatele. Zamítnutým návrhům se věnují § 128 a 128a IZ. Nejvíce podaných insolvenčních

návrhů bylo podáno v roce 2013. V téže roce bylo rozhodnuto o nejvyšším počtu zamítnutých i odmítnutých návrhů. Počet zamítnutých návrhů v posledních letech strmě klesal. Svůj podíl na tom měla zajisté i novela IZ v roce 2017, kdy novelizovaný IZ novelizován a v § 390a je uvedeno, kým může být podán návrh na oddlužení.

Další analýza insolvenčních návrhů zkoumala opět za využití metody analytické počet insolvenčních návrhů podaných dlužníkem a věřitelem. Bylo zjištěno, že téměř jedenáctkrát více bylo podáno insolvenčních návrhů dlužníky oproti návrhům podaných věřiteli. Tento výsledek výzkumu je značně alarmující, když poukazuje právě na skutečnost nízkého zájmu věřitelů o vyřešení úhrady svých pohledávek. Je to samozřejmě ovlivněno i tím, že návrh na oddlužení může podat jen dlužník. Jedním z bodů, které jsou jistě důvodem, proč věřitelé nepodávají návrhy, je skutečnost povinné zálohy soudního poplatku za podání insolvenčního návrhu. V případě, že je podán návrh na právnickou osobu, činí poplatek 50 000 Kč a v případě právnické osoby nepodnikatele či fyzické osoby je stanoven poplatek na 10 000 Kč. A to je jen základní poplatek. Je třeba si uvědomit, že s insolvenčním řízením souvisí mnoho dalších transakčních nákladů. Existuje tu určitě obava věřitelů, zda se jim investice spojená s podáním návrhu vrátí. Poplatek věřitele mnohdy od podání návrhu odradí, je-li jejich pohledávka nižší či srovnatelná s poplatkem samotným, když jsou si vědomi, že uspokojení jejich pohledávek v insolvenčním řízení bude pouze poměrné z důvodu existence plurality věřitelů.

V další praktické části byl řešen způsob řešení úpadku reorganizací. Z analýzy bylo zjištěno, že tohoto způsobu řešení úpadku není často užíváno. Příčinou je zajisté složitost celého procesu a také lhůty a časová náročnost sestavení reorganizačního plánu. Jak uvádí JUDr. Maršíková ve své knize, je pro dlužníka velmi obtížná situace, když návrh podá věřitel a dlužník musí do 120 dní zpracovat a předložit reorganizační plán.⁷⁷ Další příčinou je vysoký limit minimálního obratu, který je třeba splnit, aby bylo možno úpadek řešit povolením reorganizace.

Další výzkum se zabýval jednak zjišťováním počtu prohlášených konkursů vůči insolvenčním návrhům nespojeným s návrhy na prohlášení konkursu na majetek dlužníka, a dále s počtem prohlášených konkursů vůči insolvenčním návrhům spojeným s návrhy na prohlášení konkursu na majetek dlužníka a také zjištěním počtu prohlášených konkursů

⁷⁷ MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. 3., aktualiz. vyd. 2014. s. 236.

vůči insolvenčním návrhům spojeným s návrhy na povolení oddlužení a s návrhy na povolení reorganizace. Současně s tím, bylo členění rozděleno dle podatele návrhu na insolvenční řízení. Nejvyšší hodnotu dosahuje rozhodnutí o prohlášení konkursu vydaná k insolvenčním návrhům podaných věřitelem bez návrhu způsobu řešení úpadku.

Při zkoumání počtu konkursů podnikatelů v letech 2008 – 2018 bylo zjištěno, že počet konkursů od roku 2008 měl tendence stoupající, až do roku 2014. Od roku 2015 docházelo k poklesu konkursů celkově. U počtu konkursů pouze živnostníků se tento pokles posunul až od roku 2015. Z těchto dat z Crefoportu bylo konstatováno, že od počátku účinnosti IZ se celkový počet konkursů až do roku 2014 zvyšoval, poté došlo k postupnému snižování až do konce sledovaného období, tedy do roku 2018. Počet vyhlášených konkursů u fyzických osob podnikatelů tyto tendence kopíruje s tím rozdílem, že k maximálnímu počtu vyhlášených konkursů dochází v roce 2015.

Pro informaci bylo součástí praktické části zpracováno i počet vyhlášených a odmítnutých moratorií, které byly rozděleny na vyhlášená a odmítnutá moratoria před zahájením insolvenčního řízení a během insolvenčního řízení. Institutu moratoria bylo více užíváno v počátečních letech účinnosti IZ. U moratoria se sice jedná o předúpadkový stav, ale je to také možnost, jak řešit krizovou situaci firmy, která je však užívána v malém množství.

V rozboru, který byl proveden dle statistik ministerstva spravedlnosti plyne, že délka trvání insolvenčních řízení, které jsou doposud v řízení, se pohybuje nejčastěji 1 - 3 let. Tato skutečnost se potvrdila ve letech 2017 a 2018. V roce 2019 bylo opět nejvíce probíhajících řízení u konkursu a reorganizace v délce trvání 1 – 3 roky. Pouze u oddlužení probíhalo nejvíce řízení v délce trvání 3 – 5 let. V rámci výzkumu byla zkoumána, byť jen okrajově, a to v souvislosti s vývojem insolvenčního řízení i doba trvání insolvenčního řízení od podání návrhu na úpadek podnikatele po ukončení insolvenčního řízení. Insolvenční řízení se rozděluje na stav před úpadkem a po úpadku. Stavem před úpadkem je rozuměn stav od podání insolvenčního návrhu po vyhlášení úpadku. Stav po úpadku je stav od vyhlášení úpadku po ukončení insolvenčního řízení. Délka poupadkového stavu je u fyzických osob ovlivněno soudy a insolvenčními správci minimálně, naopak u právnických osob je délka ovlivněna díky množstvím incidenčních sporů a zpeněžováním majetkové podstaty zásadně. Bylo zjištěno, že v roce 2019 bylo vyřízeno nejvíce insolvenčních řízení, která trvala 5 – 7 let v počtu 18 110.

Součástí práce bylo provedeno dotazníkové šetření, jejímž cílem bylo zjistit povědomost o úpadku podnikatelů veřejnosti. Z dotazníkového šetření vyšlo najevo, že respondenti mají základní povědomí o úpadku podnikatele. V možnostech výběru zvolili správně způsoby řešení úpadku, ale část respondentů uvedla, že jimi mohou být i exekuce a likvidace. Z tohoto vyplývá, že je společností úpadkem chápáno vše, co souvisí s negativními záležitostmi firem. 95 % respondentů uvedlo, že za úpadek podnikatele mohou mít vliv i obchodní partneři. Existence insolvenčního rejstříku jakožto veřejného rejstříku je známa, společnosti s virtuálními sídly jsou chápány jako rizikové a výběr obchodních partnerů ovlivňuje úpadek podnikatele. Bylo konstatováno, že dle společnosti CRIF, která provedla analýzu subjektů s virtuálními sídly, bylo zjištěno, že v roce 2018 byla každá 8. společnost vedena ve veřejném rejstříku s virtuální adresou. Bylo upozorněno, že firmy s virtuálními sídly se často potýkaly s exekucemi, titulem nespolehlivého plátce DPH a insolvenčními řízeními. Za zmínku také stojí fakt, že členové statutárního orgánu společnosti s virtuálním sídlem mají často bydliště vedené na obecním úřadě.

Posledním bodem praktické části byl sdělen názor na zpracování a dohledatelnost v insolvenčním rejstříku. Rejstřík byl shledán jako velmi dobře zpracovaný, co se týká přehlednosti informací ohledně dané firmy v insolvenčním řízení. Bylo navrženo pouze doplnění o rozšíření vyhledávání za delší časové období pro celkový přehled všech firem v požadovaném stádiu řízení.

Součástí praktické části bylo zhodnocení současné právní úpravy a návrhy legislativních změn. Bylo upozorněno na pojem hrozící úpadek, u kterého by mělo být v IZ doplněno více požadavků a kritérií, kdy se již jedná o tento stav. Změna právní úpravy by měla vést k rozšíření sanačních způsobů řešení úpadků a to nejen u právnických osob, ale i fyzických osob podnikatelů. Tímto krokem by se bezpochyby dosáhlo vyššího uspokojení věřitelských pohledávek. Z výsledků zkoumání vyplývá, že sanační způsob řešení je u podnikatelů málo užívaný. Je zřejmé, že je nutné řešit úpadek podnikatele fyzické osoby jiným způsobem než úpadek právnické osoby. Zejména u právnických osob, které nespĺňují zákonné podmínky pro povolení reorganizace ve výši minimálního obrátu a počtu zaměstnanců, je téměř nemožné řešit svůj úpadek jinak než likvidačním způsobem.

Tímto směrem by se měly ubírat další úvahy o rozšíření možností řešení úpadku. V zájmu všech je řešit úpadek sanačními způsoby, kdy firma po ukončení insolvenčního řízení může nadále pokračovat v činnosti. Nikoliv řešit úpadky likvidačními způsoby, kdy

dojde k zániku společnosti. Dalším návrhem bylo řešení odpovědnosti statutárních orgánů za neplnění svých povinností dle NOZ a požadavek na změny v trestním zákoníku. Tato problematika však nebyla dále rozebírána, poněvadž je to velmi složité téma, kterým se tato práce nezabývala, avšak bylo nutné se o ní v práci zmínit v souvislosti s cílem práce.

Jako opatření *de lege ferenda* je navrhováno zvážení možnosti zavedení zákonné povinnosti věřitelů podat návrh v okamžiku, kdy je jim prokazatelně známo, že se podnikatel nachází v úpadku či hrozícím úpadku. Je však nepochybné, že se jedná o záležitost velmi složitou pro zavedení, u které je nutné učinit ještě další hloubkové výzkumy. Zejména proto, aby mohla být zavedena jasná a transparentní zákonná pravidla, která by splnila podstatou sledovaný účel. V důsledku by pak po vyřešení hmotněprávní a procesně právní stránky problematiky takové opatření vedlo k podchycení úpadku ještě v zárodku. Tímto by se mohlo snížit počet insolvenčních řízení končících se konkursem. A naopak zvýšit počet aplikovaných oddlužení, či navrhovaného doplnění sanačního způsobu řešení úpadku podnikatelů. Zde však je předpokladem, že by současně byly zavedeny dostatečné sankce za porušení zákonné povinnosti podat insolvenční návrh. Sankce by mohly mít podobu jednak peněžitou anebo až nemožnosti přihlášení vlastní pohledávky k uspokojení a uplatnění jiného institutu jejího vymáhání, popřípadě zařazení pohledávky takového věřitele až do nejzazší skupiny uspokojení. Na podporu zavedení takového opatření by však musela být i přehodnocena výše zálohy, kterou může soud požadovat pro účely náhrad nákladů insolvenčního řízení. Aby nevznikla obava z nárůstu počtu zjevně šikanózních podání ve věci insolvenčních řízení v důsledku snížení soudního poplatku, mohlo by tuto otázku zneužití práva řešit trestní zákoník. Včasně podaný insolvenční návrh by mohl zabránit prohlubování dlužníkovi zadluženosti, což by znamenalo, že by nebylo mnohdy nutno přistoupit až k řešení úpadku, které je představováno konkursem. V mnoha případech by včasný návrh podaný věřitelem zajistil uspokojení pohledávek věřitele ve větší míře, než se ve skutečnosti v insolvenčním řízení stává.

Zde je nutné si uvědomit, že oddlužení či obdobná forma řešení úpadku zachovávající provoz podnikatele, tedy ne forma řešení likvidační, může mít i pozitivní dopad na zaměstnance, ale také i na obchodní partnery a v neposlední řadě i na soukromý život podnikatele a jeho samotného. Na základě uvedených faktů je nevyhnutelné, aby zákon obsahoval taková ustanovení, která budou preventivními vůči úpadku samotnému, a to jak v oblasti občanskoprávní, správní, ale i trestní. V oblasti trestního práva by se mělo jednat

o zpřísnění postihu pro věřitele vykazujícího pasivitu, přísnější tresty pro dlužníka, který věděl, že je v úpadku, či že mu úpadek hrozí, a přesto ho neřešil bez zbytečného odkladu, například nepodal insolvenční návrh. Dá předpokládat, že díky pasivitě dlužníka jeho dluhy stále rostou, což je pro zdravé tržní prostředí nežádoucím jevem. Z uvedeného plyne, že pro eliminaci úpadkových stavů by bylo nutné změny zakotvit ve všech souvisejících předpisech, a to tak, aby si mezi sebou neodporovaly a doplňovaly se. Dle načtení a zkoumání judikatury se dá soudit, že je vše, co se týká insolvence s tím související, neustále ve vývoji a i nadále bude. Svědčí o tom i množství novel, které byly schváleny od účinnosti IZ od roku 2008.

Samotné změny zákonů však nestačí ke snížení počtu úpadků. Je třeba se zaměřit a více kontrolovat podnikatelské subjekty, zvýšit povědomost o insolvenčních široké veřejnosti. Insolvence se týkají všech. Ať primárně dlužníků či věřitelů, tak sekundárně zaměstnanců či obchodních partnerů. Všechny tyto subjekty postihne insolvenční řízení týkající se dlužníka. A mnohdy úpadek jednoho subjektu zapříčiní úpadek subjektu dalšího. S úpadkem podnikatele samozřejmě souvisí i jiné zákony, na některé z nich je v této práci upozorněno pouze okrajově a rozbor těchto zákonů a názorů by mohl být předmětem další diplomové práce.

Na úpadek podnikatele není nutno se dívat vždy negativně. Když se na něj pohlédne z globálního hlediska České republiky, je třeba si uvědomit, že úpadkem podnikatele se částečně vyčistí ekonomické prostředí od firem, které působí na trh nežádoucím způsobem.

5 Závěr

Cílem diplomové práce byl zjistit vývoj a příčiny úpadků podnikatelů a to jak právnických, tak fyzických osob za období 2008 - 2019, teoreticky možné a skutečně využívané způsoby řešení úpadku. V případě zjištění nedostatků v právní úpravě a praxi navrhnout opatření k jejich eliminaci.

V teoretické části práce v kapitole „Teoreticky možné způsoby řešení úpadku“ byly analyzovány způsoby řešení úpadku, které jsou možné dle právních norem, respektive dle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. Jednalo se o reorganizaci, konkurs a oddlužení. V praktické části bylo ověřeno, že se všechny teoreticky možné způsoby řešení úpadku užívají i v praxi. U podnikajících osob převažuje však likvidační způsob řešení úpadku konkurs nikoliv sanační způsob řešení úpadku reorganizace.

K příčinám vedoucím k úpadku podnikatelům se věnuje kapitola „Příčiny úpadku podnikatelů“. Bylo zjištěno, že hlavní příčinou úpadku podnikatelů je špatné rozhodnutí podnikatele či vrcholového managementu. Nejedná se o záležitost, která vznikne v krátkém časovém intervalu, ale o dlouhodobější věc. Ve většině případů se jedná o selhání podnikatele, o jeho nedostatečné, znalosti, vědomosti, informovanost, či o špatný výběr obchodních partnerů. V souvislosti s tímto bylo upozorněno na virtuální sídla společností. Vývoj úpadku právnických a fyzických osob podnikatelů byl zjišťován dle statistik uvedených na stránkách firmy Crefoport a ministerstva spravedlnosti. Od sledovaného roku 2008, kdy bylo povoleno 6 reorganizací, došlo ke zvyšování počtu reorganizací až do roku 2010. V roce 2010 insolvenční soud povolil 19 reorganizací. V roce 2011 a 2012 bylo povoleno 17 reorganizací a v roce 2013 se počet reorganizací snížil na 12. V roce 2014 došlo k velkému nárůstu povolených reorganizací. Ve zmíněném roce bylo povoleno 31 reorganizací. Prudké navýšení nastalo díky tomu, že od 1. 1. 2014 byly zmírněny podmínky reorganizace. V dalších letech docházelo k nepravdělným změnám v počtu reorganizací. V roce 2019 bylo povoleno 16 reorganizací.

Celkový počet konkursů podnikatelů vyhlášených v roce 2008 činil 1141. Postupně se každým rokem navyšoval až do roku 2014, kdy bylo vyhlášeno 2 403 konkursů. Od roku 2015 docházelo ke snižování vyhlášených konkursů. V posledním sledovaném roce 2018 bylo vyhlášeno 997 konkursů podnikatelů.

Mezi opatření navržená ke změně legislativy bylo poukázáno na pojem hrozící úpadek, jež by měl být v IZ doplněn o více požadavků a kritérií. Dalším bodem týkající se změny

legislativy bylo doplnění dalšího sanačního řešení úpadku pro firmy, které nedosahují minimálního požadovaného obrátu a počtu zaměstnanců uvedeného v IZ.

Úpadek podnikatele by měl být až krajní řešení dané situace. Každý podnikatel by se měl snažit, aby k této situaci vůbec nedošlo. Je v jeho zájmu, aby využil všechny řešení, které by tomuto stavu zabránilo. Úpadek se ve většině případů netýká jen jeho, ale i dalších subjektů. Proto by mělo být v zájmu společnosti, aby se danou problematikou neustále zabírali a hledali řešení, jak tomuto stavu zabránit co možná nejvíce.

K výše zmíněnému lze říci, že cíle této práce se podařilo dosáhnout.

6 Seznam použitých zdrojů

Knižní a elektronické publikace:

- ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2015. 640 s. ISBN 97880-7478-735-5.
- ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kolektiv. *Obchodní právo, podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. 736 s. ISBN 97880-7552-333-4.
- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 432 s. ISBN978-80-7478-326-5.
- EGER L., EGEROVÁ D., *Základy metodologie výzkumu*. 2. přeprac. a rozšířené vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. 184 s. ISBN 978-80-261-0735-4.
- ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.
- JELÍNEK, J. a kolektiv. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013. 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9.
- KARÁSEK, P. *Léčení firem v krizi*. Praha: Grada Publishing, 2017, 192 s. ISBN 978-80-271-9611-1.
- KOZÁK, J., BROŽ, J., DADAM, A., STANISLAV, A., STRNAD, Z., ZRŮST, L., ŽIŽLAVSKÝ, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 1840 s. ISBN 978-80-7552-932-9.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654)*. Komentář. 1.vyd. Praha: C. H. Beck 2014. 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.
- MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2014. 491 s. ISBN 978-80-7201-939-7.
- MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční zákon: ve znění zákona č. 64/2017 Sb. s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. aktualizované vydání podle stavu právní úpravy k 1.1.2018. Praha: Leges, 2018. 1208 s. ISBN 978-80-7502-257-8.
- PAULDURA, L. a kol. *Slovník právních pojmů. Občanský zákoník*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2014. 232 s. ISBN 978-80-7478-660-0.

- RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2., doplněné a upravené vyd., Praha: Wolters Kluwers, 2017. 264 s. ISBN 978-80-7552-444-7.
- SIMAN M., SLAŠŤAN M., *Právo Európskej únie*. 1. vydání, Bratislava: EUROIURIS – Európské právne centrum, o. z., 2012. 1232 s. ISBN 978-80-89406-12-8.
- SMRČKA L., PLAČEK J., SCHÖNFELD L., LOUDA L., *Insolvenční řízení (očekávání, realita a budoucnost insolvenčního zákona)*. 1. vydání, Příbram: PBtisk Příbram, 2016. 304 s. ISBN 978-80-7431-151-2.
- SYNEK, M., KISLINGEROVÁ, E. a kol. *Podniková ekonomika*. 5. přepracované a doplněné vydání. PRAHA: C. H. Beck, 2010. 498 s. ISBN 978-80-7400-336-3.
- ŠVARC, Z. *Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 510 s. ISBN 987-80-7380-504-3.
- WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015. 352 s. ISBN 978-80-7502-077-2.

Periodika:

- BOULOVÁ H., TARANDA P., *Insolvenční zákon s komentářem*. Český Těšín: Poradce s. r. o., 2019. 335 s. ISSN 1211-2437.

Internetové zdroje:

CAJSA J., *Virtuální adresy „líhněmi“ nespolehlivých plátců*. [online]. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65229340-virtualni-adresy-jsou-lihnemi-nespolehlivych-platcu-dph>

CRIF – Czech Credit Bureau. *Každá osmá společnost v České republice má sídlo na virtuální adrese*. [online]. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <https://www.informaceofirmach.cz/crif-kazda-osma-spolecnost-v-ceske-republice-ma-sidlo-na-virtualni-adrese/>

KOŠŤÁL F., *Mezera krytí v novele insolvenčního zákona*. [online]. [cit. 2019-12-28]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mezera-kryti-v-novele-insolvencniho-zakona-106233.html>

MALIŠ D., *Oddlužení podnikajících fyzických osob po revizní novele insolvenčního zákona*, [online]. [cit. 2019-12-28]. Dostupné z:

< <https://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-podnikajicich-fyzickych-osob-po-revizni-novele-insolvencniho-zakona-94928.html>

Ministerstvo spravedlnosti. [online]. [cit. 2019-12-28]. Dostupné z: <<https://insolvence.justice.cz/jak-ven-z-dluhove-pasti/insolvencni-navrh/>>

SIGMUND A., *Nová evropská směrnice o restrukturalizaci a insolvenční – co s ní? ?* [online]. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-evropska-smernice-o-restrukturalizaci-a-insolvenci-co-s-ni-110321.html>>

ŠOLC, M., *K novému pojetí řádného hospodáře*, [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/k-novemu-pojeti-pece-radneho-hospodare-94266.html>>

VODA J., *Můžeme se těšit na evropský insolvenční rejstřík?* [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/muzeme-se-tesit-na-evropsky-insolvencni-rejstrik-109922.html>>

<https://infodata.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>

http://crefoport.cz/wp-content/uploads/2019/01/TZ_Insolvence_2018_fin.pdf

Rozhodnutí NS. [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/FECCC957C40F9FCEC125833C0036E075?openDocument&Highlight=0>

Zákony, nařízení, vyhlášky:

Nařízení Evropského parlamentu a Rady 848/2015.

Smlouva o Evropské unii

Smlouva o fungování Evropské unie

Směrnice EU 2017/1132 – *o restrukturalizaci a insolvenční.*

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*

Vyhláška č. 190/2017 Sb., *o platební neschopnosti podnikatele.*

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb., *o jednacím řádu pro insolvenční řízení.*

Vyhláška č. 313/2007 Sb., *o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů.*

Vyhláška č. 314/2007 Sb., *o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců.*

Vyhláška č. 355/2013 Sb., *o úředních hodinách provozovny, o označování sídla a provozovny a o činnostech, které je insolvenční správce povinen zajišťovat v provozovně.*

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/2006 Sb., *o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 235/2004 Sb., *zákon o dani z přidané hodnoty*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 280/2009 Sb., *daňový řád*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 312/2016 Sb., *zákon o insolvenčních správcích*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 563/1991 Sb., *zákon o účetnictví*, ve znění pozdějších předpisů.

7 Přílohy

Příloha č. 1 Dotazník

DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Pavlína Buriánková jsem studentkou magisterského studia na České zemědělské univerzitě v Praze, Provozně ekonomické fakultě, oboru Veřejná správa a regionální rozvoj.

Pro účel zpracování diplomové práce na téma „Úpadek podnikatele a možné způsoby řešení“ bych vás ráda požádala o vyplnění dotazníku který mi poskytne cenné informace potřebné ke zpracování daného tématu.

Dle insolvenčního zákona se dlužník nachází v úpadku, pokud má více než jednoho věřitele a závazky po splatnosti delší jak 30 dní, které není schopen splatit.

Dotazník je anonymní a získané údaje budou sloužit pouze pro zpracování dané práce.

Děkuji za ochotu a čas, který jste věnovali pomoci při sběru podkladů pro moji diplomovou práci.

1. Znáte ve Vašem okolí podnikatele v úpadku?

Ano

Ne

2. Je dle Vašeho názoru úpadek podnikatele vždy spojen s koncem podnikání?

Ano

Ne

3. Je insolvenční rejstřík veřejně dostupný rejstřík?

Ano

Ne

4. Jaké možnosti řešení úpadku umožňuje insolvenční zákon? (lze zvolit více odpovědí)

Konkurs

Reorganizace

Oddlužení

Exekuce
Likvidace

5. Setkal/a jste se s pojmem hrozící úpadek

Ano
Ne

6. Setkal/a jste se s pojmem moratorium?

Ano
Ne

7. Jaká je dle Vašeho názoru nejvhodnější prevence před úpadkem podnikatele?

Důsledné dodržování péče řádného hospodáře
Dobrá platební morálka
Spolehliví zaměstnanci
Jiná, prosím o doplnění

8. Která z podnikajících osob řeší nejčastěji úpadek?

Společnost s ručením omezeným
Akciová společnost
Osoba samostatně výdělečně činná
Jiná

9. Jaké riziko dle Vašeho názoru představuje firma s virtuálním sídlem z pohledu plnění svých závazků?

Velké
Střední
Malé
Žádné

10. Nejčastější způsob řešení úpadku právnických osob je?

Reorganizace
Konkurs
Nevím

11. Má dle Vašeho názoru počet zaměstnanců vliv na úpadek podnikatele?

Ano

Ne

12. Mohou mít dle Vašeho názoru na úpadek podnikatele vliv i obchodní partneři?

Ano

Ne

13. S insolvencí jste se setkal/a?

V zaměstnání

U okruhu známých

Nesetkal/a

14. Jsem:

Žena

Muž

15. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

Základní

S výučním listem

Středoškolské s maturitou

Vysokoškolské

16. Status

Zaměstnanec v pracovním poměru

Zaměstnanec ve služebním poměru (ve Finanční správě)

Zaměstnanec ve služebním poměru (jiný než ve finanční správě)

Podnikatel

Ostatní